

Цена 2 руб.

8-2 Татск
Б-30

МИШИ
БАХШИЕВ

**ХЬОМБОЛ
ВЕ
ШОГЬ АББАС**

Татский язык

Махацкала-1940-ДагГИЗ.

8-2 татск.

Б-30 МИШИ БАХШИЕВ

ХЬОМБОЛ

ВЕ

ШОГЬ-АББАС

ПЬЕСА Э СТИХИГЬОРЕВОЗ

Эз 3 действиягьо ве 6 пердегьо

*Нуввуьдегьомори э фикир вегирде ихдилотгьо э
гьэрей хэлгь гешденуьтгьоре*

Центральная
БИБЛИОТЕКА
им. А. С. ПУШКИНА
НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР

ДАГЕСТАНСКОЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

1940

7546
95066

ВОЗИ СОХДЕГОРГЬО

Гесен—хьомбол
Гюльче—зен Гьесен
Гезиз—кук Гьесен
Духдер
Зен гьунши
Шогь—угъли Шогь-Аббас
Зен падшогь
Юсуьф—хьовир^ъГьесен
Гьулом—еки эз вэхишдегоргьо э гьэр-
шуй падшогь
Кур
Огъчэгъуьз—еки эз э хьэрем падшогь
деруьтгьо духдергьо
Малла
Везиргьо, човучгьо, тукончигьо, инчэгъуьз-
гьо, хэлгъ.

Редактор М. ДАДАШЕВ
Техредактор М. ХАНУКАЕВ

Сдано в набор 28-IV-40 г. Подписано к печати 23-V-40 г.
Даггиз № 12. Заказ № 480. Уполномоченный Главлита
ДАССР № Б 6160. Форм. бум. 60x92 1-32 Объем 4 $\frac{3}{8}$

Типография Даггиза им. С. М. Кирова, Тираж. 600
гор. Махачкала

Суьфдеи действие

СУЬФДЕИ ПЕРДЕ

Гюльче зен эн хьомбол Гьесен э кукле ве
духдерлей хуьшдеревоз нуьшдет э хори хуне.
Шеви. Пэилгьо сере э сер зани дедей веноре
дегешдет. Хуней хьомбол косибие́не вараюнде
омори. Пенжерей хуне эз буни. Пэилгьо гис-
неют, дуьл ишу могьбули.

Гюльче:

Пэилгьойме мегирисит,
Э сер гьужогъ дедей хисит,
Дедей гуфдире гофгьоре,
Ишму гуш дорит гьемере.
Тоб дит ве дуьл дит хуьшдере,
Эйшму мисохум дуьшбере,
Михурит лап те сурои,
Фурмуш мибу и гиснеи.

К у к:

Эдей буши шуьгъэмлейме,
Эжи, кей миёв бебейме,
Е лугъоле нун миёру,
Те сурои хуб михурум.

Г ю л ь ч е:

Тэгди месох туь куклейме,
Имугъой миёв жунлейме,
Эй туь у сибгъош миёру,
Сипре ловошгъош миёру,
Гъеме эз ёртуь мадарав,
Гиснеи вир мибу мирав.
Э хов ди чумлегъойтуьре,
Э ило биёр серлейтуьре,
Хисит бурайт екемлелей,
Эйшму гъурбу гердо дедей.

Д у х д е р:

Эдей, дедей, гъечи эйчуй?
Эз-зусери бебе э чул?
Себэхь зусери рафдени,
Шевиш, рузиш кор сохдени,
Е сэгIэтле семе инжо,
Эйчуь ние оmore гъич у?
Миомоге у пул мидо,

Дедей эйму нуниш мосдо,
Шохьонгумле нун михурдим,
Форигъэтиш мивегирдим,
Ненге гъечи лап гIэзоби,
Э инсонгъо сэхд гъэзоби.

Г ю л ь ч е:

Ишму гъейсэгIэт ниданит,
Келе биренге миданит,
Чуьтар хьол гурунд гъисдиге,
Чуьтар бебе кор сохдеге,
Чуьтар шеле кеширеге,
Эрэгъ жендек тий сохдеге,
Наз кесгъоре вегирдеге,
Эри лугъэй нун сурои,
Муьрс кешире эй е шои.
Ишму гъеле келе бошит,
Бэхдлуь, мозоллуь мибошит,
Худо эйму кумек мибу,
Торике руз товуш мибу,
Белки э меш е руз раси,
Миёв шоре девр хилоси.

Пауза.

Хисит, хисит гIэилгъойме,
Эйшму гъурбу гердо жунме.

(ГӀэилгъо евош—евош хисиренуѣт. Гюльче аста-аста мӀгӀни хундени чумгъой гӀэилгъо сӀхд э хов вараѣ гуфдире).

Миѣв васал, лов мибу гъуѣзуѣргуѣлгъо,
Э сер доргъо рач михунут буѣлбуѣлгъо,
• Емишгъо пур мибу богъгъо, бисдугъо,
Мифуравт эз тен жундургъо пусдигъо.
Дуз мибошут у гъѣд бире кемергъо,
Динжи мегируѣт у езугъѣ мердгъо,
Булутгъо лов бире мигердуѣт миравт,
Паруѣсдекгъо пар мизенуѣт миваравт.
ГӀэилгъо угъ низенуѣт эри хуѣшге нун,
Дие дӀгъ нируѣхуѣ эзи буше бун,
КӀнлегъо герм мибу, герми медиров,
Инсон дие лап гъечи гъуѣж нидиров.
Кей миѣв мираѣсуѣ эѣму динже руз,
Дие гъич нибошут и сергъойму гъуз?
Кей вир мибу эз гӀуѣлом и михътожи,
Дие гъич нибу инсонгъо гӀожиз?
Дениширейм э туѣ, о, руз хилоси,
Месох инсонгъоре гъечи лап гӀоси,
Очмиш сох дуѣлгъоре, шор сох руйгъоре,
Мозоллуѣ сох мозол нисдгъо хӀлгъгъоре.
(Дер хуне вокурде оморени, дироморени зен гъунши. Нуѣшдени э хори).

Зен гъунши:

Гъесен имуш не омори?
Эжеи у э и дири?
Бегем гъечиш кор омбори,
У гъечи лап дир омори?

Гюльче:

Кошги кор омбор мибисдо,
Кор мидорут худодусдгъо.
Эри кор гешде поисди,
Э хъисоб уре кор нисди.
Кор не сохде, пул не бире,
Гъесен нивокуну дере.
Э хъофд рӀхъиш минуѣ жуне,
У нун мидуѣ гӀэилгъоре,
ГӀэилгъоре гисне гъишде
Гъобул нисоху у эѣ хуѣшде.

Пауза.

Поисди у эѣ кор гешде,
Шороб миѣру эѣ хуѣшде,
Эѣ гӀэилгъо нун миѣру,
Сибгъо, гӀӀрмугъо миѣру,
ГӀэилгъоре шор мисоху,
Те и себӀхъ шори мисоху
Ижиреи Гъесен иму,
Гъечи гирошде рузгъойму.

Зенгъунши:

Гъэйгъу нибу, фикир мекеш,
Негъогъ гурунд месох дуълеш,
Худо доре бэхш имуни,
Худо дорере михурим.

Гюльче:

Худо доре бэхш гъисдиге,
Бэхше у дуз бэхш сохдиге,
Еки гюшир, еки гисне,
Еки лап жундур бирэхъне,
Екке геймиш э эвруьшуьм,
Гъечи эйчуьй эз туь пуьрсуьм?

Зенгъунши:

Уре гуфдире нидануьм,
У худои, ме бендеюм.
У нуьвуьсди эйму гъечи,
Имуш зигъисденим гъечи.

Гюльче:

Уре худо не нуьвуьсди,
Нуьвуьсдегоргъо нуьвуьсди,
Хэйр хуьшдере хосдегоргъо,
Шуьгъэм гъобон сохдегоргъо,
Эз корсуьзи гюьр биретгъо,

Ховоре дуллу сохдетгъо,
Инсонгъоре фурмундетгъо,
Э зенгъо гуж сохденуьтгъо,
Духдергъо пуч сохденуьтгъо,
Э гъилгъо гуж сохденуьтгъо,
Угъо нуьвуьсдет гъемере,
Фурмунденуьт туьре, мере,
Шогъ—Аббас сохдени кефе,
Зимисду вечире верфе,
Гъеминон уре фурухде,
Гъобой зари—суьрхи духде
Э тен хуьшде рач вокурде,
Шуьгъэм хуьшдере пур сохде,
Косиб-кусубгъоре куьшде,
Э зир муьрс эдей дегъишде.

Зенгъунши:

Эле могу, мишиновут,
Муравт э падшогъ мигуют,
Уре худо фирсори о,
Эри бендегъой хуьшде о,
Эри ники бирмунде о,
У гъич ние фурмунде о,
Худо борохо сохдеи,
У ежирейге бендеи.

Гюльчѣ:

Эгер худо фирсориге,
Э дуьл эн у рэхьм дериге,
Эйчуь езугъ сохде гьечи,
Гисне-тешне куьшде гьечи?

Пауза.

Эзи шевле те и шевле,
Гьесен кеширенге шеле,
Хурденим нун те сурои,
Ненге согъ руз гье гиснеим.

Зен гьунши:

Худо доре гьисметтуьни,
Мозолтуьни, у бэхдтуьни,
Шогъ-Аббас чуь тэхсиркори?
Худойму нуьвуьсде кори.

Гюльчѣ:

Валлагъ худо не нуьвуьсди,
У гьичиреш не нуьвуьсди,
Биѣ сергьоре дор недим,
Дуьлгьоймуреш де гьэм недим,
Иму косибгьо имидим,
Э биѣвгьо руз эн шори,
Руз эн були, бэхдевери.

Пауза.

Гьеле микешим зэхьметѣ,
Зокот мидим хьуькуьмете,
Нивокуним иму домо,
Уни, Гьесен имуш омо.

(Дироморени Гьесен э кулию палан хьом-
боли вери, э десию дери бутылкагьой шороб,
ловошгьо, жэггьо, сибгьо, савзигьо. Лов
Гьесен э хэнде вери).

Гьесен:

Гюльче, могьбул эйчуьнит?
Ишму лап сэхд гьэгьринит,
Дануьсденуьм гиснеит,
Эз имбуруз пишней.

Пауза.

Вэхиз, вэхиз гуьзелме,
Могьбул нибу гьич дуьлме,
Мере хуно дуьлшор бош,
Гьемише хэндеруй бош.

(Гюльче вэхидсени, сер гьилгьоре асталай э
хори норе. Темиз сохдени жэггьо, савзигьоре,
дешендени э хори суьфре эри чи хурде).

Гьесен:

Ме хьомболуьм?
Гьисдуьм гьисд.

Хьомбол бегем инсон нисд?
Э кулме ве паланме,
Гужлук гердо гьулгьойме,
Муьхькем гердо кемерме,
Эз кор гьич нитерсуьм ме.

(Палане норени э хори, нуьшденуьт. Зен гьунши вэхишдени эри вадарафде).

Тук эри чуь вадарафде,
Гьэгьри бире эз ме рафде?
Омон мара, биё нуьш ху,
Эзи хубе жэглгьойму ху,
Пой мезе суьфрей косибё,
Веги ху и туьрше сибё.

Зен гьунши:

Омбор согь боши жон Гьесен,
Эз туь омбор шорум Гьесен
Шев ниеи, дие дири,
Диройм э ишму э шори.

Гюльче:

Веги, веги и сиблере,
Мегьил дуьлпесо имуре,
Дануьсденики туь уре,
Хосиетгьой мерд имуре.

Зен гьунши:

(Вегирдени суьфде сибё, песде гуьфдирени)

Дие бурам, согь гердошит,
Э метлеб эн дуьл расошит,
Гьэиллегьё келе бире,
Никилешуре не дире,
Екиллешмуш ме мирошит.

Гюльче:

Худо доро балайтуьреш,
Доморле духдерлейтуьреш,
Ник сохо эхирлейтуьреш.

(Зен гьунши вадарафдени)

Гьесен:

Хэбер сох туь гьэилгьоре,
Вэхизит хурит сибгьоре.

(Гюльче хэбер сохдени гьэилгьоре. Гьэилгьё вэхишденуьт, нуьшденуьт, э десевоз чумгьошуре покурденуьт).

Биёйт гьери нуьшит хурит,
Дуьлгьошмуре гьёим дорит.

(Сер гирденуьт эри чи хурде. Гьесен декирдени шороб).

Дуьмбе-дуьмбее гушдгьоре,
Ранге -ранге шоробгьоре,
Эз вини тутун варафде,
Эз дуьлме ох вадарафде,
Бэхдевергьо эдет рафде,
Пура гьэрзинкей чигьоре,
Э кул эн нуькер веноре.

Пауза.

Де хьомболиш нис гуьрдenuьт,
Ужузе хьомбол офденуьт,
Е э кул нуькер берденуьт,
Е де г'Эилле гуьрдenuьт.
Жофой г'Эил ужуз бире,
Сэхьиб чире у хэйр доре,
Ме хьомболуьм, келе мердуьм,
Эй эн угьо ме сарф нисдуьм.

Пауза.

Пуьлом гьечи гье яланден,
Гьер мерд эй хуьшде палунде,
Ранжбер гендуьме дурунде,
Э гьомбор хонгьо декуьрде.
Фикир мекешит гьич ишму,
Дуллу мебугу гьошгьошму.
Ишму хурит, ме миёрум,
Нун мекенуьм эз дес залум.

Духдер:

Эбе, бебе, мелле бурам,
Э е туку э кор дарам,
Гьууллугь сохум эй тукончи,
Е кем семе эй хурде чи,
Мидуь белкем у алверчи.

Гьесен:

(Хэндуьсде-хэндуьсде гуфдирени)

Эй духдерме, и чуй суьзи,
Гьесен бегем номуссуьзи?
Э гьул ю гьувот дерики,
Балаю тим-тик биреки,
Нуьгь-дегь сале г'Эиллере,
Эри кор сохде фирсоре?

Гюльче:

Вегирит чишмуре хурит,
У гофгьоре вессит, бигьлит.

(Гьесен декирдени шороб, хурдени. После
евош-евош хундени мэг'ни)

Гьесен:

Паруьсдекгьо пар зеренуьт э гьово,
Гуьрггьо зигьисденуьт э чул, сэхьрогьо,
Эз гуьрггьош зиьдте вэхьшлуь хьэйвугьо,
Гьисдуьт э иму, э гьэд инсонгьо,

Жэггьо э дерьёгьо глове хурденуыт,
Керггьо-вечегьош чине офденуыт,
Хьэйвугьо муьргъгьош хурде гешденуыт,
Оммо инсони гисне гьисдигьо.
Ме дев нисдуым герден шогье пучунум,
Туьлки нисдуым ме угьоре фурмунум,
Гье мугуюм э жигейме мумунум,
Оммо имид сохденуым миёвт шоригьо.

Гюльче:

Веги, веги нунтуьре ху,
Имуллере хов дери, хсз,
Гуьрде мегьил имуллере,
Те и себэхь э сер суьфре.

Гьесен:

Тэгиди месох Гюльче хонум,
Гьурбон улсун сене жонум.

(Песде чаруьсдени э лой кук)

Гэзиз вэхи, вэхи вежегь,
Сиб миёрум эйтуь себэхь.

(Гэзил вэхуьшдени эри вежегьисде. Гьесен
зерени диги-диги, гэзил вежегьисдени десгьоре
рач гуьрде).

Гьесен:

Вежегь, вежегь гэзиллейме,
Ковре чуме раче кукме,
Эйтуь гьэнфит миёрум ме,
Эйтуь гьэнфит миёрум.

(диги-диги)

Келе мибоши, хуб мибоши,
Мере хуно хьомбол нибоши,
Туь эгьуьлменд биё боши,
Биё боши жон угьлум.

(диги-диги)

Гофгьоймере фурмуш месох,
Келе бире эйтуь рэхь оф,
Эз туь мибу раче хэлеф,
Раче хэлеф эй жонум.

(диги-диги)

Туьлкигьоре э гуш меги,
Эз хьэйвугьо муьшде деди,
Эйтуь хубе эгьуьл веги,
Эгьуьл веги жейронум.

(диги-диги)

Эйтуь раче зеш михогьум,
Гьобой ластикиш мидухум,
Килэхь бухореш мисохум,
Шор мибошим хьэйронуьм.

(Эз э бун хуне веригьо пенжере дениширени
Шогь-угъли Шогь-Аббас)

Гюльче:

(Э пенжере денишире терсирени, песде
гуфдирени)

Гьесен, виниш э бу киве?
Белки садан гъэлифо ве.
Эйчуь нуьшдей поисде туь?

Гьесен:

Гюльче, чуь терсенгогьи туь?
Гьони мадарам мивуьнуьм
Саданиге гуш нивенуьм,
Дуьзд гьисдиге ме мипуьрсуьм,
Пуьрсирешки ме нитерсуьм:
Биьйт берит пулгьо не мол,
Пур-пурини хуней хьомбол.

Гюльче:

Омон, омон мавадаре,
Омон, дуьлме мибу пара!

(Дер хуне куде оморени. Гьесен вокурдени
дере. Дироморени Шогь-угъли Шогь-Аббас э
парталгьой девруьши геймиш бире. Гьесенигьо
гьечу дануьсдени, ки у девруьши).

Шогь-Аббас:

Гэмел миёв дироморе,
Э ишмугьо гьуногь бире?

Гьесен:

Гэмел миёв бобо девруьш,
Гирор, гирор э звер нуьш!

(Шогь-угъли Шогь-Аббас нуьшдени, Гьесен
дес юре гуьрде хош овори сохдени).

Гьесен:

Хош овори
Бобо-девруьш,
Сюфо овурди
Бобо девруьш,
И чуь кори
Бобо девруьш,
Рэхь вокурди
Бобо девруьш.
Дуьл хьомболе
Бобо девруьш,
Шор сохди лап
Бобо девруьш,
Э душгьойме
Бобо девруьш,
Пар верома.

Бобо деврууш,
Шор бисдорум
Бобо деврууш,
Хуб бисдорум
Бобо деврууш,
Дердгьоймере
Бобо деврууш,
Сур оворе
Сохди деврууш.

Г ю л ь ч е:

Хуби, хуби, дие туыш нуыш.

Г ь е с е н:

(Э лой зен чаруьсде)

У керглере эз кергелуь,
Имогьойле ведебер куыш!

(Гюльче вэхуышдени, гьул г'эилгьоре
гуьрдени).

Г ю л ь ч е:

Г'эилгьойме де вэхизит,
Кешит э у хуне хисит.

(Гюльче не г'эилгьо дарафденуьт э у хунейге)

Ш о г ь - А б б а с:

Чуь хэбери косиб эз туь,
Чуьтами кефгьо хьолгьойтуь?

Г ь е с е н:

Мепуьрс дие бобо деврууш,
Гурунд месох дуьлмере туыш.
Чуьтар мибу кеф эн хьомбол,
Хэре хуно берденуьм бор,
Эрэгъ пушони тий сохде,
Хурдегоргьо эдет хурде.

(Гюльче вегошдени, гиросде вадарафдени
э хьэет, эри кере гирде, куышде, чи сохде).

Ш о г ь - А б б а с:

Худо, худо, шуькуьр э худо,
Г'оси мебош туь э худо,
Э туьревоз гьерчуь бисдо,
Шуькуьр сох пой э нум худо.

Г ь е с е н:

Бобо-деврууш, тозе гоф гу,
Миданиге е мэг'ни хун,
Ниданиге ме михунум,
Дуьлмере эйчуь сухунум?

Ш о г ь - А б б а с:

Гу гуш дорум мэг'нитуьре,
Гу хэлефме, дердгьойтуьре!

Гьасен:

(Хундени мэгһни)

Бейгъуш бируым эдембируым гъуй зере,
Эз гһэили вир сохде сэхьибгьоре,
Гешдембируым ме шегьергьо-дигьгьоре,
Шинов, фикир ди, ой бобо-девруыш.
Э кулме варафдет шелегьой хьуьзуым,
Хьэсрет бирем эй е хуше огъ-уьзуым,
Э гужевоз оморе и дуьмгьой гьурзум,
Шинов, фикир ди, ой бобо-девруыш.
Косибуым ме, оммо ме огъ никешуым,
Глошир нисдуым, ме глуьр бире нинуьшуым,
Гьовоихуре глоширгьоре микуьшуым,
Шинов, фикир ди, ой бобо-девруыш.

Шогъ-Аббас:

Хьомбол, мегу, гьечу мегу,
Гофгьоймере туь э гуш ги,
Ме хэйр косибе хосденуым,
Э хэлгъ кумеки сохденуым,
Омон, ужире гофгьоре,
Туь гьич мегу, воре-воре.

Гьесен:

Чуьтам негуюм жон бобо,
Фикир сох туь эйтуь ебо,

Шогъ-Аббасиш буйругъ сохди,
Э шегьер гьэдэгъэ сохди,
Эз сэгһэт дуьваздегъ бэгъдо,
Э хуне эй лампе сухде.

Шогъ-Аббас:

Шогъ-Аббас гьэдэгъэ сохди?
Гһэмел ниёв лампе сухде?

Гьесен:

Эри, эри, девруыш бобо,
Буйругъгьо сохди у ченд бо,
Юре воисдере хуно,
Вомухдени э хэлгъ нубо.

Шогъ-Аббас:

Гьечу буге Гьесен балам,
Дие туь хис, меллеш бурам,
Гуфдирегьой падшогъгьоре,
Гһэмел ниёв гьич пой зере.

Гьесен:

Эгъ, терсируым ме рафд эз шогъ,
Ере гирсуьн гьеле падшогъ!
Шогъ-Аббас шогъи гуфдире,
Э зир пойгьою офдоре,
Иму бегем биё мирим?

(Келе энгуышде э гӀэрей дуь энгуышди
доноре, бирмундени).

Ини эри эн у.

Шогъ-Аббас:

Чуьни?!

И чуь гофи эй хэлефме,

Шинувусденуьм эз туь ме?

(Эз хьээт оморени сес)

Гюльче:

Гьесен, Гьесен, инжо биё!

(Гьесен вэхуьшдени эри вадарафде).

Гьесен:

Туь нуьш, гьейсэгӀэте миём.

(вадарафдени)

Шогъ-Аббас:

Илле хуби эрилейме,

Хьомбол нуьшди э пушойме,

Мере эдей нифри сохде,

Шогъ-Аббас нуьшди поисде.

Чоре нисди, де оморем,

Имогьойле ме дуз мурам,

Э сертуь е кор биёрум,

Хуб э ёртуь ме миёрум,

Чуьтаме нифри сохиге,
Э пойгьоймеш офдониге.

Пауза.

Жундуре хьомболле, гьи сег!

(Дере вокурде дироморени Гьесен).

Гьесен:

Шогъ-Аббас куксеги, куксег!

(Шогъ-Аббас гӀоси бире вешендени хуьшдере).

Гьесен:

Шевгьо лампе месухунит,

Те сурои нун мехурит,

Ижиреш падшогъ бирени?

Бобо-девруьш, туь дирени:

И коргьоре, и хьолгьоре,

Веги э дес хьэйкелгьоре,

Дануьсдиге бобо-девруьш,

Е чуькле кумеки сох туьш.

Эй косибгьо туь кумек бош,

Туьш э лой эн шогьгьо мебош,

Е чоре сох, кумеки сох,

Эрилеймуш е ники сох.

Шогъ-Аббас:

Ме е хьэйкел биё сохум,

Э мэхьэй шогъ кори соху.

Белки Шогь-Аббас эн иму,
Е кем семе э гъэвл омо.
Фикир мекеш туь хэлефме,
Эйтуь кумек мибошум ме.

(Гюльче дировундени душунде керге, норени
э сер суьфре, ю дарафдени э у хунейге. Гьесен
декуьрдени шороб).

Гьесен:

Веги бобо, веги ху,
Е бенд мэгъниш эйму хун,
Не хундиге гьич мехун,
Ме михунум эритуь,
Шор бошутгу ловгьойтуь,
Тиж бошгу, тиж у дуьлтуь,
Тик варавгу килэхьтуь.

Шогь-Аббас:

(Пейлере вегирдени э дес)

И пейлере хурденуьм
Э шори эн Шогь-Аббас,
Гьесен, имид сохденуьм,
Коргьо миёв э барас.

Гьесен:

Пейлере нэгі, шоробе
Меш эдеме хурденуьм,

Э шори падшогь жон бобо
Е вэхдиш ние хурденуьм.
(Шогь-угъли Шогь-Аббас гъэгьр кешире
вешендени шоробе э бугъоз).

Шогь-Аббас:

Имогьойле пуьрсуьм е гоф,
Жогьоб юре Гьесен туь оф:
Туь гьони хьомболи сохде,
Эз шев те шев шороб хурде,
Белки себэхь кор не бисдо,
Хьомболи де гьич не бисдо,
Эз же михури туь песде?

Гьесен:

Бобо-деврьюш гьичиш несда,
И десгьоймере ки бесде?

Шогь-Аббас:

Десгьойтуьре Шогь мибесдуь,
Палане мосдону эз туь,
Мигую: хьомболи месох,
Бура оф кориге сох,
Умэхьэли чуь мисохи,
Шоробле эз же миофи?

Гьесен:

Ере гирсуьн у Шогь-Аббас,
Э дьул хьомбол гьич неде терс,

Фикир мекеш бобо-деврүш,
Гье нимуну Шогь-Аббасиш,
Э гьур хуьшде ниберуь уш,
Небердигьоре бибешуш.

(Шогь-Аббас лап сэхд гьэгьр кешире э
хуьшде. Оммо хуьшдере очугь нисе сохде э
пушой хьомбол).

Ш о г ь - А б б а с :

Шев ниеи, вэхд рафдеи,
Лампе сухдеш гьэдэгьэи,
Имогьой рафде воисде.

Г ь е с е н :

Рафдейтуьре ме нис хосде,
Веги ху туь и шоробе,
Веги глэнж зе и кобобе,
Бобо-деврүш, иму гьеле,
Мивежегьим э и мигле.

(Декирдени шороб, хурденуьт)

Вэхи вежегь бобо-деврүш!

Ш о г ь - А б б а с :

Шит мебош, э жигейтуь нуьш!

Г ь е с е н :

(Э гьовой мэгIни хунде)

Шит нибошум, шур мибошум,

Туьре хуно деврүш нибошум,
Гьемише кефчи мибошум,
Мибошум бобо деврүш!

(диги-диги)

Вэхи, вэхи, бобо-деврүш,
Гьечи шор бошгу у дуьлтуьш.

(Шогь-Аббас вэхишдени эри вадарафде.
Гьесен гьечу дануьсдени эй вежегьисде вэ-
хуьшди. ТэгIди сохде Гьесен зерени диги-ди-
ги, хундени эри гIэил хуьшде хундебугьо
мэгIнире).

Г ь е с е н :

Келе мибоши, хуб мибоши,
Мере хуно хьомбол нибоши,
Туь эгьуьлменд биё боши,
Биё боши эй балам!

(Песде э ёрию оморени и мэгIни эри гIэил
хундебугьои гуфдире. Поисдени, туф шен-
дени).

Бобо ,ме гьэлет бисдорум,
У мэгIнире ние хунум,
Ме еккейге бие хунум.

Ш о г ь - А б б а с :

Шев туь хушбу, эдем рафде,
Мидиром ме э шев хьэфде.

Гьесен:

Е хьэйкел сох бобо-девруьш,
Е кумеки сох э имуш,
Э сер венге шогь-недане,
Дуь пое хэр Гьемадане.

(Шогь-Аббас гюси бирени. Десгьоре веже-
гьундени).

Шогь-Аббас:

Бошгу, бошгу, бошгу, бошгу,
Дие рафдуьм, шевтуь хушбу.
(вадарафдени)

Гьесен:

(Эз дер э хьэет денишире гуфдирени)

Хош овори бобо-девруьш,
Софо овурди бобо-девруьш,
Рэхьтуь ник бу бобо—девруьш,
Шевтуь хушбу бобо—девруьш.

Перде офдорени.

ДУЬИМУЬН ПЕРДЕ

Ведини е тараф эн келе базар; дергьой ту-
кугьо, э сер ишу елкенгьо зере серин бу гуф-
дире. Одомигьо еки-еки оморенуьт э пушой
тукугьо, чигьо восдоренуьт, рафденуьт. Э е

гьирогь базар ведини келе гьобогьдор. Э ди-
вор вери келе приказ. Э миглей базар эдей
гешде човуч. Чи фурухдегоргьо, тебэггьо э
сер веноре, эдет гешде э базар, хьэрой дешен-
де.

Е чи фурух:

Душунделей суьмергьэндил!

Е чи фурухиге:

Вебуржунделей гьузгьэндил!

Е чи фурухиге:

Эй, душунделей эн нэхуьт!

1-й тукончи:

Биьйт берит, хубе гьэнфит!

Сес эз песо:

Биьйт берит герме нунгьо,
Хошхош зере хубе нунгьо,
Хубе буржунде ловошгьо,
Жэгьжэггьие конголушгьо.

2-й тукончи:

Биьйт кире терекиге,
Э куьф ки пулгьо дериге,
Гушд руйггьэни биьйт берит,
Э гьэжгьуй мигиди денит.

Куьнд биёйт пул бирегоргъо,
Берит хурит зенгъо, мердгъо!

3-й тукончи:

Хубе хэмзегъо омори,
Эз шекериш лап ширини,
Берит—хурит ве кеф сохит,
Шуьгъэмгъошмуре пур сохит,
Хубе гъэрпузгъо омори,
Эз глэтошиш гъирмизини,
Э куьф ки пул зинг сохдеге,
Кире хурде воисдеге,
Биёвгу беруьгу, ини...

(Э пушой туку оморени е глони. Э дес глони десдечу де, эз герден ю чейтен дуллини)

Глони:

Худо расуно эришму,
Рэхьм биёвгу э дуьлгъошму,
Е сибле дит,
Кепикле дит,
Э имуллеш езугъ берит.

2-й тукончи:

Вир бош, вир бош!
Эй, ибуд бош!
Эз пушой чумгъойме сур бош!

Себэхь-себэхь эз зусери,
Гъеле гъич суьфдеш небири,
И нелоигъ веди бири...

Глони:

Эйчуь нифри сохде балам?
Меш инсонуьм э и глуьлом.
Яралуьнуьм, ме кефсуьзуьм,
Эй кор сохде омунсуьзуьм,
Нис дореге муьгълуьм мурам,
Нифри эйчуь сохде балам?

2-й тукончи:

Човуч, човуч, инжо биё,
И угъреше веги бер о!

Глони:

Э инсофсуьз, рэхьм биёвгу,
Е кемлей семе нерм бугу,
У сенгъие беде дуьлтуй,
И чуь зобу бирэхьми туь?!

(Оморени човуч, гирдени эз гъул глони).

Човуч:

Ибуд, ибуд бош эз инжо,
Ненге мибесдуьм э зенжил,

Гьуьл мидедуьм э гьэземет,
Песде микеши туь зэхьмет!

Г I о н и:

Бошгу, бошгу эдем рафде,
Дуьлме эдей э суьсд рафде,
Э зэхьмет не дери чуйнуьм,
Ме муьрдуьмгеш э туь чуйни?

(Човуч гьуьл дедорени г I о н ире).

Ч о в у ч:

Яллагь, хьэйву, де сес месох,
Де виз мезе, кучук, охмох!

(Г I о н и терсире вадарафдени э улойгей ба-
зар).

1-й т у к о н ч и:

Биёт, биёт, биёт берит,
Хуьшдере хуб гьоим дорит!

(Оморени е г I о ш и р э пушой хэмзегьо—гьэр-
пузгьо э десию гьэрзинке дери, пуьрсирени).

Г I о ш и р:

Э ченди и гьэрпузгьошму,
И ширине хэмзегьошму?

3-й т у к о н ч и:

Эйтуь ужуз, э гьовой,
Эйтуь гьурбуни Новои,

Веги бер чуй воисдеге,
Чуьре дуьлтуь хуб хосдеге,
Эгер э туь пул нисдиге,
Веги, веги туь э гьэрд бер,
Хэмзегьош бер,
Гьэрпузгьош бер,
Э хуне ширине дебер,
Э ёр биёр имугьореш.

(Г I о н и вогошде дироморени).

Г I о н и:

Косиблегьо, г I о н и гьореш.

(Г I о н и десе кешире пул хосдени эз г I о ш и р.
Г I о ш и р гьошгьоре дуьллу сохде шефде-шефд
дениширени э г I о н и).

3-й т у к о н ч и:

Гене вогошди омори?
Эй, човуч, ире не бери!

(Човуч оморени, гирдени эз гьуьл г I о н и,
гьуьл дедоре-дедоре ведебердени г I о н ире).

Ч о в у ч:

Гене дироморей, угьреш?!

(Г I о ш и р гьэрпузгьоре денорени э гьэрзинке,
пул дорени э тукончи).

Глошир:

Ги гъери туь и пулгъореш!

(Глошир рафдени. Эз песо оморени сес хъэ-рой чи фурухдегоргъо).

Е сес:

Душунделей суьмергъэндил!

Е сесиге:

Вебуржунделей гъузгъэндил!

Еккейге:

Хинике глов, серине глов!

Екке:

Хубе гомиш, хубе наргов!

(Дироморени э базар е куре мерд, гъул гъиле гирде, нуьшдени э ён гъобогъдор, сергуьрдени эри саз зере мэгъни хунде).

Кур:

Жогъил бируьм, муьгъбет бируьм э гуьзел,
Эз дуьли хосдембу у мере эзел,
Гуьзел ме бу э е жейрон хуб бемзер,
Вир сохдум ме уре, оморум инжо.

(зерени саз)

У жейронме мере чарунд э кефсуьз,
Гирошд мегъгъо ме бисдорум омунсуьз,

Гирошд салгъо диеш бисдорум чумсуьз,
Вир сохдум ме уре оморум инжо!

(зерени саз)

Жовогъиле дур сохд эз ме нелоигъ,
Э бирэхьмгъо у коргъо гъисди лоигъ,
Пул бирегор хурдени гъизил болигъ,
Вир сохдум ме уре оморум инжо!

(зерени саз)

Гъони пируьм, сэхьибсуьзуьм оморем
Гешде-гешде шегъергъо ве дигъгоре,
Нунсуьз мунде, зенсуьз мунде фугъоре,
Вир сохдем ме уре оморем инжо!

(зерени саз)

Ме пир бирем, оммо хурде хосденуьм,
Кур гъисдуьмгеш кор гъуьлом дануьсденуьм,
Пулме нисди е гъоз гъэрпуз восдонум,
Вир сохдем ватане оморем инжо!

(зерени саз)

(Кура бирегоре одомигъо е кепик, дуь кепик дешенденуьт э пушой мерд. Оморени човуч).

Човуч:

Жэгъмет, эйчуь кура бирейт?
Гене тозе уин дирейт?

Эй куре мерд, пире гопгоп!
Эйчуь нуьшдей инжо гопгоп?
Вэхиз вир бош туь эз инжо,
Хуб дениш туь э и хэнжел!

К у р:

Ме хэнжеле нис диренуьм,
Оммо эдем вэхишденуьм,
Бегем езугъ нис оmore,
Туьре э фэгъир-фугъоре?

Ч о в у ч:

Фугъоре лап омборит,
Эз хэлгъ эдейте хосденит,
Бурайт эйшму чоре офит,
Хуб гешдитге нун миофит.

К у р:

Расде гуфдире туь човуч,
Човуч нисд туь, туь гьисд «човуш».

(Човуч жинлемиш бире гирдени эз гьул ку-
ра мерд).

Ч о в у ч:

Эй мурдале куре бобо,
Чуь гуфдирениге ебо!
Мизенуьм ме гердентуьре,

Минуьм инжо меиттуьре,
Ибуд бош эз инжо хьэйвон
Гофгьош офди «жейрон-жейрон»...

(Гьуьл дедоре-дедоре човуч ведебердени ку-
ра мерде).

С е с г ь о:

Эйчуь зере? Келе мерди,
Езугъи ки, уре дерди.

К у р:

Гьэйгъу нибу бигьил зенуь,
Ижире руз юш мивинуь.

Ч о в у ч:

Эз инжо лов бошит гьеме,
Гоф мегуит ишму э ме.
Вир бош келе мерд эз инжо,
Сур бош меё э и минжи.

(Кура мерд рафдени. Хэлгъиш лов бирени).

1-й т у к о н ч и:

Хуб бисдо гьуьл дедо уре,
Совдо ние бире мере.
Себэхь-себэхь мешет бирет,
Муьшдерире рэхь не дорет.
Биёйт, биёйт, биёйт берит,
Хубе чигьо берит хурит!

С е с э з п е с о:

Душунделей суьмергъэндил,
Вебуржунделей гъузгъэндил.

Е с е с и г е:

Хубе буржунде ловошгъо,
Жэгъжэгъие конголушгъо.

(Э базар видов-видов гешдени чойчи, нон-
тус э чойденгъоревоз э сер ю вери).

Ч о й ч и:

Герме чой, ширине чой,
Ки хурдеге огол зе: «чой!»

1-й т у к о н ч и:

Чойчи, чойчи, туь чой биёр,
Е гиргине чойден биёр!

(Чойчи овурдени чой дорени тукончире. Вос-
дорени пул хуьшдере).

Т у к о н ч и:

Ой, согъбоши хубе чойчи,
Хьэрмэхьуьт чойчи, тукончи.

С е с э з п е с о:

Душунделей суьмергъэндил,
Вобуржунделей гъузгъэндил.

(Дироморени Гьесен э кулию палан хьомбо-

ли вери, килэхьэ э дес гирде хьэрой вегир-
дени).

Г ь е с е н:

Кире хьомбол герекиге,
Чигъо берде герекиге,
Хьозурум ме инжо хьомбол,
Эжи, ки бердениге мол!

(Оморенуьт мердгъо, зенгъо, гюширгъо, сев-
дегергъо э кул ишу туморегъо не гьэрзинке-
гъой чи вери, гирошденуьт. Гьесен дениши-
рени).

Эй бирору, эй хэгьеру,
Дит у чигъошмуре беруьм.

Г ю ш и р:

(Десе кеширени э лой э дивор веригъо при-
каз. Э кул гюшир туморей чи вери).

У когъозе не хундей туь?
Хьомболи де нисди эйтуь,
Гьер мерд эй хуьшде хьомболи.

Г ь е с е н:

И чуь кори, и чуь хьоли,
Эжи, ки бердениге мол!
И чуьжире хэре деври?

Глошир:

Можолтуь нисд мере геде,
Вир бош бура эз инжо де.
Уни э дивор ве буйругъ,
Эдей товуш доре руьгъруьгъ.

(Глошир рафдени. Гьесен куьнд бирени э ён приказ).

Гьесен:

Чуьтам хунум и хэтгьоре,
Нисе дануьсденуьмгьоре?
(Чаруьсдени песово)
Ой инсонгъо, худо дусдгъо,
Биёйт иллере хунит о.
Чуь вери бу э и когъоз,
Эдет тасунде эз бугъоз.
Ой инсонгъо, худо дусдгъо,
Биёйт иллере хунит о.

(оморени човуч)

Човуч:

Чуьни, хьэрой эйчуь сохде,
Туь эз диворгъо кор хосде?

Гьесен:

Кор нисе хосденуьмки ме,
Э и когъоз дери чум ме.

Оммо эз кургъош курум ме,
Хунде нис дануьсденуьм ме.
Гъэдойтуьре вегиром ме,
Туь хун уре, гу туь эйме,
Хуб рач гъондурмиш сох эме,
Эдей паре бире дуьлме.

Човуч:

Не хундекиш ме мигуюм,
Хьэрой сохдиге микуюм.
Э у когъоз падшогъ вери:
Хьомболи гъэдэгъэ бири.
Гьерки хьомбол э киро берд,
Иштираф мибу у мерд.
Дие бура, гье гоф месох,
Хэлгъэ инжо кура месох,
Яллагъ, яллагъ, бура, бура,
Бура э е гъуллугъ дара.

(Човуч рафдени. Гьесен нуьшдени э зир гъобогъдор. Э зир хуьше денорени палане. Э думут домунде чуь сохуге Гьесен).

Сес эз дору:

Хубе чугъундур леблеби,
Ширине онгур гуьлоби!

Е с е с и г е:

Биёт, душунделей нэхуьт!

1-й т у к о н ч и:

Биёт берит тозе гъэнфит!

(Чойчи понтус э сер вери гешдени).

Ч о й ч и:

Эйки биёрум герме чой?

2-й т у к о н ч и:

Биёр гьери эриме чой!

Г ь е с е н:

И чуй гужи, чуй зулуми?

И гьич товуше гъуломи?

Эдет сес сохде—«леблеби»,

Эдет гуфдире—«гуьлоби»,

И чуй гужи, чуй гъэзоби?

Угьо эдет хурде гешде,

Ме инжиге гисне нуьшдем.

Ме э хуне чуйтам мурам,

Э ки гъилгьо мидарам,

Дес ме тигьи, нун не берде,

Ки хьэл мисоху и дерде?

3-й т у к о н ч и:

Биёт, биёт, биёт берит,

Хэмзе-гъэрпуз берит хурит!

(Эз дур оморени сес хъэройгьо, сес фите—
фитгьо).

Ч о в у ч: (эз дору)

Гирит, гирит, гирит уре,

Гирит у хъэрром зедере!

(Кура бирени хэлгъ. Э миглей хэлгъ видо-
вусде дироморени Гъулом шуш нефес гирде).

Г ь у л о м:

Пэхьни сохит бироргьойме,

Эдет гъэзоб бурра э ме.

Ме эришму жуне дорем,

Беде дуьшмен падшогь бирем.

(Юсуьф куьнд бирени э ки е келе мерд,
гуфдирени).

Ю с у ь ф:

Пэхьни сох уре бирорме!

Келе мерд:

Биё, биё э песойме,

Эйтуь жиге миофум ме.

(Гъулом не келе мерд видовусде рафде-
нуьт).

2-й т у к о н ч и:

Гъолхмишчини, гирит, гирит,

Э ки эн Шогь-Аббас берит:

Дивун сохде эз унире,
Биё буру у сер юре!

(Дироморенуът човучгьо фит зере-зере,
шушкегьоре зере эз хори).

1-й човуч:

Эжи, эжи у гьолхмишчи?

(Шушкере зерени эз дор).

Уре мивенжинуъм гьечи!

(Кура бирегоргьо дуй эеки дениширенуът.
Эз екиш сес нисе ведироморе).

2-й човуч:

Эйчуь лол бирейт поисде?

Сергьошму бурра воисде?

Гуит ишму эжеиге,

У э же пэхьни бириге.

Хьэрмэхьгьой эню киниге,

Ненге иму зу миофим,

Гуит, гуит, гуит, гуит,

Ишмугьо иронигьоит!

(Одомигьо екиш гоф не сохде сер гирде-
нуът эри лов бире).

2-й тукоңчи:

Эй, гушвени, шинов, шинов,

Э у, э у куче видов!

(Човучгьо видовусденуът эри гуьрде Гьу-
ломе. Одомигьо гене кура биренуът, гуши—
гуши сохденуът).

1-й мерд:

Эй чуь гуьрденуът у мерде?

2-й мерд:

Эз туку дуьздири гьорде.

Юсуйф:

НэґI, нэґI, у чи не дуьздири,

Кор эн у бешгьэе кори,

У дуьздгьоре гуьрдегори:

Хэлгьэ дуьздирегоргьоре,

Жиб-жундур гьишдегоргьоре,

Хэлгьэ фурмундегоргьоре,

Хэлгьэ ранжундегоргьоре,

Муьрс доре гешдегоргьоре,

Пенжогь зен дошдегоргьоре,

Э сер тэхд нуьшдегоргьоре,

Имуре куьшдегоргьоре.

1-й мерд:

Э хьисоб у гьолхмишчини.

Гьесен:

Гьерчуь гьисди э туь чуьни?

(Одомигъо лов бире рафденуът. Гьесен тэхьно нушдени).

Гьесен:

И коргъо эйчуьни гьеме?

Эри эн гисне не мунде,

Ки хьэл мисоху и дерде?

(пауза).

Э же бурам, э ки гуьом,

Эз ки бурам е кор хогьум?

(Палане э дес вегирде видовусде вадарафдени Гьесен).

Сес эз песо:

Хубе чугьундур леблеби,

Ширине онгур гуьлоби.

Е сесиге:

Биьйт душунделей нэхуът!

1-й тукончи:

Биьйт берит хубе гьэнфит!

3-й тукончи:

Биьйт берит хубе емуьш,

Хубе хуьшг сохделей муьшмуьш!

(Чойчи понтусе э сер веноре гешдени э базар).

Чойчи:

Ширине чой э гьэндевоз,

Э хубе туьнде рангевоз,

Тэгиди сохит ки хурдеге,

Ой, кире тешне бириге.

Сес эз песо:

Эй, ширине чое биёр,

Биёр, биё эило гирор!

(Чойчи видовусде рафдени. Дироморени Гьесен э е десию бедирей глов, э е десигею жаруй шохи дери).

Гьесен:

Эй, дур поит, эдем шушде,

Хоригьоре эдем шушде!

Глов мишенуьм,

Жару мизенуьм,

Куьфгьой хэлгъэ ме низенуьм,

Э дуьл эн ки рэхьм дериге,

Тукуре жару зеренге,

Е-дуь кепик медешенуь,

Эри е лугъэ нун мидуь.

(Глов шендени э пушой тукугъо, сер гирдени эри жару зере. Тукончигъо ведироморенуьт)

Эз гъэд тукугъо. Гъемееки дениширенуът э
Гъесен, гуши—гуши сохденуът эеки) .

1-й тукончи:

Эде, чуй сохде туй, эде,
Эде, нумтуй кини геде?

Гъесен:

Ме чуй сохденуымге мепуърс,
Туй веги эз чумгъойтуй пуърс,
Туйре дануьсде воисде,
Жару зерегор киниге?
Воисдениге дануьсде
Ме гъисдуьм кук эн бебейме,
Ве эн хъэлоле дедейме.

1-й тукончи:

Гъемеш кук бебей хуьшдеи,
Ве гъем эн дедей хуьшдеи.

Гъесен:

Уре нидануьм гуфдире,
Эз бебе бирей гуфдире,
Уре ме нидануьм гъунши,
Бигъилит ишму муношит!

2-й тукончи:

Туй килитлеме гоф сохде,
Оммо эдей хори руфде.

Гъесен:

Чорейме чуй, де чуй сохум,
Е кор семе биё сохум,
Хунере дошде гереки,
Кор мисохи не биреки.

1-й тукончи:

Дие хуби кор туйре сох,
Зиёди лэгълэгъи месох,
Жаруре зе, пултуьре бер,
Кортуьре сох, нунтуьре бер.

(Эз гъерки дуй кепик, се кепик вегирде
Гъесен зурй—зурй гирошдени э у тарафигей
базар. Эз дору Гъесен хъэрой дешендени).

Гъесен:

Оvlo поит жару зенуьм,
Дур пой эз сертуь мизенуьм.

(Човучгъо куфде-куфде овурденуът Гъуло-
ме. Гъулом поисдени э мигле).

1-й човуч:

Э сер падшогъ дес вегирде,
Тожи тэхд юре фушенде,
Туй хогъини сохдембири,
Э сер шогъ вэхуьшдебири?!

(Кура биренуът одомигъо. Човучгъо сэхд гирденуът Гьулومه).

Гьул о м:

Эй човуч, ме хогьин нисдуым,
Эри косибгъо ме дусдуым.
Фэгъир—фугъоре гисне де,
Косибгъо эдет дод сохде,
Гиснеи хэлгъ, тешнеи хэлгъ,
Эз бунгъошу рихдени дэгъ.
Мере берит ишму куьшит,
Оммо ишмугъо винишит;
Миёв эхир эн тожи тэхд,
Жофокешгъо мехизуът сэхд,
Биренгъине глэтош зере,
Очмиш мисоху гьоворе.
Эвир гьово темиз мибу,
И зэхьмет, гуж вир-сур мибу.

2-ой човуч:

Бигьил нэхьош лэгълэгъире,
Вэхиз, вэхиз эз иглэре!
Хэлгъэ кура месох инжо,
Мирасуь э туь тижэ хэнжел!

(Гьуьл додоре—додоре ведеберденуът Гьулومه. Хэлгъ терсе -терс лов бире рафдени э иловле).

Гьесен:

И чуь гужи, и чуь кори?
Эвир гьово мурдал бири.
Шогълер-шогъи эдей куьшде,
Ю хьэз сохдени эй хуьшде.

(Ведешендени эз куьф кура бире пулгъоре, хьисоб сохдени)

Бурам гьери чи восдонум,
Эрилей глэилгъо беруьм.

(Гьесен видовусдени э улойгей базар. Э зир гьобогъдор гене оморени, нуьшдени кур. У сер гирдени эри саз зере, мэглини хунде).

Кур:

Жогъил бируьм муьгъбет бируьм э гуьзел,
Эз дуьли хосдембу мере у эзел,
Гуьзел ме бу э е жейрон хуб бемзер,
Вир сохдум ме уре оморум инжо.
(зерени саз)

(Дироморени Гьесен э десию дери бедире. Э бедире дери нунгъо, емуьшгъо, шишегъой шороб. Гьесен ведешендени эз бедире нуниш, сибиш, дорени кура мерде).

Човуч:

Гене оморей инжо, кур?
Вэхиз эз инжо вир бош, сур!

Кур:

Мере хуно туыш кур гердош,
Эз и гӱылом вир сур гердош.

(Кур офдоре—офдоре вирихдени. Човуч видовусдени э посою. Хэлгы хэндуюсдени, щори сохде эз гофгьой куре мерд)

Дуьимуьн действие

СУЬФДЕИ ПЕРДЕ

Ведини тенге мэхъэлегьой шегьер. Э ён чуьк-
ле гъопу, э сер тукуinei нуьшдет Гьесен ве
Юсуйф. Гьесен евош-евош эдее овоз кешире,
эзир зугьун мэгӱни хунде.

Юсуйф:

Дануьсденуьм туь кефчини.
Ичку хури, гы, гьечуни?

Пауза.

Усоле гоф шиновусде,
Туьре гыч нисе воисде.
Шогь-Аббасеш туь нис хосде.
Туьре пардуш мебисдоге,
Э сер дигьгьо пар мизери,
Фэгьиргьоре мивинири,
Чуьтам ноле кеширеге,

Сер догъгьоре мигешди туь,
Э етэгъгьо минуьшди туь,
Мивинири чупонгьоре,
Гиснегьоре, могъбулгьоре,
Мивинири гусбендгьоре,
Гирисде гешденуьтгьоре,
Ниветовусд шоре дуьлтуй
Гене инжо могошди туь.

(Гьесен ён доре хуьшдере гене овозе кеши-
рени, папрусиш э лэгIю дери)

Ю с у ь ф:

Туь эй шори зенде омореи,
Уни хунеймуре дирей,
Вэхиз дарайм шороб хурим,
Шори сохим, мэгIни хуним.
Шороб дермуй эн шорини
Туь гьуногъме биренини?

Г ь е с е н:

Гьони дусдме ме нидиром,
Гьони минуьшуьм игIэре,
Михунум ме мэгIнимере,
Вир мисохум дердгьоймере.
Шороб михурдум ме бирор,
Эгер гьисди, инжо биёр.

Ю с у ь ф:

Кефтуь гьечу хосдениге,
Дуьлтуь гьечу гоф сохдеге,
Ме миёрум бирорме туь,
Токи гурунд небу дуьлтуь.

(Юсуьф видовусде рафдени. Гьесен гене
хундени э зир зугьун мэгIни. Оморени Гюльче
гьул куке гирде).

Г ю л ь ч е:

Эйтуь мундигьош гье ини.
Де кориге э туь чуйни?

Г ь е с е н:

Эй зен, де чуй кор сохум ме?
Эри муьрде охмохум ме?
Ме дуьлтуьре тенг сохдумге,
Ишмуре фикир дорумге,
Ме дес э чуне нуьшдуьмге,
Эз дерд хуьшдере куьшдуьмге,
Чуй хэйр мибу эй ме нейтуь
Эй косиб, чуй дануьсде туь?

(Гене сере ён гирде кеширени овоз мэгIни-
ре).

Г ю л ь ч е:

Гьичиш недери э гуштуь.

Гьесен:

Эри, э жун эн мэхьэйтуь!

Гюльче:

Согъ руз э туь минет сохдум,
Эз гуфдире ме вомундум,
Бура э ки эн у малла,
Эз хунде мунди гӀэилле.
Эдей эз иму пул хосде,
Малла эдей гендуьм хосде,
Минетле сохде воисде
Э гъэрд вегьлуь у э иму,
Бурав хуну гӀэил иму.
Ненге гьечи э кучегьо,
Э гъэд дуьздгьо, эн хэспушгьо,
Мурав пуч мибу гӀэилле,
Бура е гоф гу э малла.

Гьесен:

Э жун бебейме туь буши.
У мэхьэйтуь лап гъонгъуши.
Хуб ме мирам э ки малла,
Мигуьом ме: валлагь, таллагь,
Пуллейме нисд,
Гендуьмме нисд,
Паланмеш гьисд,

Жаруймеш гьисд,
Биё малла э ме рэхьм бер,
ГӀэиле эй хунде дебер,
Миёв рузгьо, пулме мибу,
Гьердигьойтуьре ме мидуьм.

Кук:

Малла э гъэрд нис вегьишде,

Гьесен:

Шинири? У нис дегьишде.
Малла эй гьемей гофгьойме.
Туф мидешенуь э руйме.

Гюльче:

Чуь биё бу имогьойле,
Э куче дегьлим гӀэиле?

Гьесен:

Фикир мекеш Гюльче гуьлуьм,
Эй маллагьош миёв уьлуьм.

(Веди бирени Юсуьф. Гюльчере дире во-
гошдени. Гене овоз кешире Гьесен хундени
мэгӀни)

Гюльче:

Шевиш рузиш эри хунде,
Эй вежесде, эри хурде,

Хьозури туь, чуьни эйтуь?
Гуьлом хэребеш бисдоге,
Гьич недери э у гуш туь.

Гьесен:

Гьей-гьей нидобу э гуш ме,
Борбод бисдогеш чуьй эйме?
Дорбодогьун бугу гуьлом
Э сер шогьго нен маллагьо,
Э сер эн дуьздго—гьэгыбегьо,
Э сер эн у гуьломхургьо,
Эн у нэглете хунхургьо.
Ме михурум, ме межегьуьм.

(Гене хундени э зир зугьун мэгни)

Гюльче:

И э кефде, ме э уьгьуьм.

Гьесен:

Туь уьгь мезе, туьш мэгни хун,
Эй шор бугьо гье мибу нун.

Гюльче:

Э шоволтуь сад пелуь ве,
Журте килэхь э сертуь ве,
Куьгьне лихьиф э култуь де,
Гьичиш неде э у гуш туь.

Гьесен:

Миёв рузгьо мибу шовол,
Мизеним саз, тефд ве гьовол,
Михурим иму ёгь не бол,
Фикир мекеш гьич зенме туь.

Гюльче:

Руритуь нисд имуллере,
Эйчуь нуьшдей туь иглэре.
Вэхиз, вэхиз, вэхиз бурайм.

Гьесен:

Ишму бурайт, песде миём,
Метерс, ме нибошум пиён.

(Гюльче не глэил рафденуьт. Оморени Юсуйф
е жамтасе шороб пур сохде. Гьесен хундени
гене мэгни).

Юсуйф:

Эй хьовирме, хьомбол бугьо,
Гье шор бире хосденигьо,
Ме дермуь шори овурдем,
Эй бирорме, эри хурде.

(Гьесен восдорени жамтас шоробе, хуб
фегьм сохдени).

Гьесен:

Бигьил и дермуь эн шори,
Очмиш соху дуьл имуре,

Эз имбурузевоз диеш,
Муьхькем соху дусдимуре.
(Хурдени шоробе доре тасе)

Ю с у ь ф:

Туь инжиге минуьшдиге,
Бурам биём е дэгьдэгъэ.

Г ь е с е н:

Бура, бура, дениширем,
Нуьшдем гьеле ме игьэре.

(Юсуьф рафдени. Эз дору оморени сес ги-
рисде, виз зере)

М у ь с л и м:

Гьей вой эдей дорд доре о,
Эдее кобоь бире о!

(Дироморенуьт се келе мерд. Энгуьшдгьой
эн еки бурраи, эдее хун тигьи бире).

Г ь е с е н:

Чуьни эхи ой бироргьо,
Кини и гирисденигьо?

О с м а н:

Энгуьшд эн и косиблере
Шогьин шогь вегуьрди бурра.

Г ь е с е н:

И хови бу ме диренуьм,
Бибейме вой, ме эжеюм?

М у ь с л и м:

Гьейвой кобоь бисдорум о,
Имугьой ме мимуьруьм о!

(Муьслим не е мерд рафденуьт. Осман пойс-
дени э ки Гьесен)

Г ь е с е н:

Эйчуь эхи, эйчуь бурри,
Эзу фэгьир чуь кор дири?

О с м а н:

Муьслим фэгьир тегьенг кошди,
Эй жофой хуьшде пул хосди,
Шогьлер шогьире воисди,
Муьслим гьовое гьул ю бу,
Энгуьшдгьой суьрхи эн ю бу,
Э зир гьопоз дегьилуь мерде,
Ве хоруну э ю дерде.

(Мерд рафдени зури-зури)

Г ь е с е н:

Эгьуьлменде одомире,
Падшогь эдее муьрс доре.
У энгуьшдгьой эн суьрхире,

Вегуърди э мушар бурра.
Оммо хэре куьте мердгьо,
У тожиргьо, севдегергьо,
Зиёди хьуърмет эн угьо.

(Дироморени Шогь-Аббас э партал девруьши
геймиш бире)

Шогь-Аббас:

Во, салам алейкум Гьесен,
Туй инжо чуй сохде Гьесен?

Гьесен:

Во, бобо, алейкум салам,
Биё, биё, эглеш бабам!

Шогь-Аббас:

Эхи туй э думит дери,
Чуьни бегем, чуьй, чуь бири?

Гьесен:

Ме инжо э думит деруьм,
Ме эдеме гуфдиренуьм,
Гьерки хэр гьисд гюшир бире.
Хэргьо гюшир чуьтам бире?

Шогь-Аббас:

Хэлефме, туй чуь гуфдире.
Гьесен, туй лап дегиш бирей.
Э худойтуй гюси бире?

Гьесен:

Э киму е зен дебире,
У зен эдее пуьрсире,
И ченд рузгьо, и ченд гиле:
Хэргьо гюшир чуьтам бире?

Шогь-Аббас:

Гьэдет мебош косиб, хьомбол,
Худо доре девлет не мол.
Гьеме коргьо эз худои,
Иму чуьклеим, бендеим.
Худо ю хубте дануьсде,
Эсер тэхд хуьшде хуб нуьшде,
Худо ю сохде гюшириш,
Худо ю сохде косибиш.

Гьесен:

Меш гьечу гуфдирем дие,
Зен гьуншиму мунди бие.
Худо юре косиб сохди,
Гюни сохди, езугь гьишди,
Оммо хэргьоре гюьр сохди,
Охмохгьоре падшогь сохди.

(Шогь-Аббас гюси бирени, чаруьсдени пе-
сово. Э гьирогь гоф сохдени эри хуьшде)

Ш о г ь - А б б а с :

Бебейме вой, и чуй кори,
Нифригьо э серме вери.

(Эз ён веди бирени Юсуьф. Шогь-Аббасе
дире песово вирихдени)

Г ь е с е н :

Девруьш бобо

Шинов ебо:

Зенлей гьуншиму биен,
Туйш ки девруьш оворен,

Биё туьре домор сохим,
Бие зереш гьэруьс сохим,
Жогьил бошит, дуьлшор бошит,
Ишму мозоллуй мибошит.

(Шогь-Аббас хэндуйсдени э гофгьой Гьесен.
Песде гуфдирени)

Ш о г ь - А б б а с :

Гьесен, дие туйшит сохдей,
Э келе мерд руьхшенд сохдей.

Г ь е с е н :

Бэхшлемишсох сен жонум сен,
Эйтуь гьурбу гердо Гьесен.

Пауза,

Э хунейму биё девруьш
Э меревоз хуб вежегь туйш,
Текей мунде девруьш, бейгьуйш?

Ш о г ь - А б б а с :

Эй вежесде ме пир бирем,
Ме омборе рузгьо дирем,
Ме имогьой биё бурам.

Г ь е с е н :

Эй гешде туй пир не бирей,
Жогьиле зен эйтуь дирей,
Тэгиди месох, бобо, мурай.

Ш о г ь - А б б а с :

Хубе гофгу, туй е мерди,
Туй, Гьесен, е эгьуйлменди.

Г ь е с е н :

Туйш е мерди, меш е мердуьм,
Шогь-Аббас имуш мердики,
У мерд нисди, у дердики.

(Шогь-Аббас гьоси бире чаруьсдени песово,
гуфдирени э гьирогь)

Ш о г ь - А б б а с :

Бобо вой и чуй гуфдире,
Нифри э серме офдоре.

Бошгу дие, виним гьери,
Туй эз ме хуб муьзд мибери.
(Песде э лой Гьесен чаруьздени)
Шогь-Аббасе хэлгъ гуфдире.
Хуб, эгъуьлменд тэґриф доре.

Гьесен:
Шогь-Аббас ки эн ме нисди,
Мере палан, жаруш гьисди.
Шогь-Аббас гьисд эн тожиргьо,
Севдегергьо, эн везиргьо,
Шогь-Аббас гьисд мирос хонгьо,
Мирос беггьо нен гюширгьо.
Э хори дараво угьо,
Э еки э Аббасевоз,
Э у дуьмбура хэревоз.

Шогь-Аббас:
Гьесен, Гьесен чешмиш мебош,
Шороб хурдей пиён мебош.

Гьесен:
Пиён бире чуй сохдем ме,
Коми кук шогье куьшдем ме.

Пауза.
Биё бурайм шороб хурим,
Говдуш гьеле шороб пури.

Шогь-Аббас:

Шороб пури, шороб пури,
Говдуштуь гье пулиш пури?

Гьесен:

Пулгьо не мол эйчуйь мере,
Базугьойме суьрх гьисдики?
Хьомбол Гьесен пир бисдоки,
Песде фикир мидуь гьеле.

Шогь-Аббас:

Гьесен, эхи ме шинирем,
Э кучегьо когъоз дирем,
Хьомбол гуьрде гъэдэгъэи,
Гоф Шогь-Аббас гоф худои.

Гьесен:

Шогь-Аббасе худо зено,
Эз келлей сер вой гьеригьой,
Э сер эн тэхд муьрде муно,
Мевэхизо гьич у э пой.

Шогь-Аббас:

Гьесен, Гьесен, чуй гуфдире,
Э хэто боле офдоре.

Гьесен:

Гьерчуйь бисдо биренини,
Гьемелеймуш муьрдениним.

Ш о г ь - А б б а с :

Гьони чуй сенигӀэт сохде?
Хьомболи ки туй нис сохде,
У шоробгьо, у хурекгьо,
Эз чуйжо оmore угьо?

Г ь е с е н :

Гьинер гьер одоми нисди,
Е кепикле пул ю нисди,
Богъ ю нисди, хуне нисди,
СенигӀэт ю дуьзди нисди,
Хьомболиш гьэдэггэ гьисди,
Гьечи пул сохде овурде,
Шороб хурде, кобоб хурде,
ГӀэилгьоре хуб хорунде,
Гьуноггьореш диrowунде,
Хурде, хунде, вежегьисде,
Хубе мэгӀнигьо рач бесде,
Дуьл кифлете дуьлшор сохде,
Э хубе коргьош вомухде.

Ш о г ь - А б б а с :

Дузи, дузи, туй лап дузи,
Гьелбеттеки, и чуй суьзи.
Ме эдем эз туй пуьрсире,
Чуйтам сохде у чигьоре,

Чуй кор сохдей, чуй фенд офдей,
У чигьоре туй овурдей?

Г ь е с е н :

Фенд эн косиб чуй фенд мибу?
Палан мибу,
Жару мибу,
Вегуьрденуьм жаруймере,
Серине гӀов—бедирере,
Жару зере кучегьоре,
Рэхьм оmore кучукгьоре,
Доренуьт гьерки дуь кепик,
Зеренуьт гьерки е тепуьк,
Гьечи кура сохденуьм пул,
Чигьоре веноре э кул,
Рафденуьм э хуне песде.
Гьечи гӀов ме шороб бисдо,
Савзегьореш десде- десде,
Гуьле хуно десде бесде,
Ме берденуьм эй гӀэилгьо,
Хурут ве кеф сохут угьо.

Ш о г ь - А б б а с :

Баракаллогь, баракаллогь,
Эгьуьлменди туй лап валлогь.
Гьинерменди, туй дилбоши,
Гисне, тешне гьич нибоши.

Гьесен:

Шогъ-Аббас пар-пар сохугу,
Бигьил хъележигер бугу.
У эй хуыште чуй норебу?
Мере хэрле дануьсдебу?
Гьесен хэр нисд,
Гдошириш нисд,
Паланмеш гьисд,
Жаруймеш гьисд,
Гъулгьоймеш гьисд,
Пойгьоймеш гьисд.

Шогъ-Аббас:

Гьисди, гьисди, гьеме гьисди.

Гьесен:

Гьелбеттеки, гьеме гьисди,
Оммо Шогъ-Аббасе нисди.
Уре гьисди тож ю ве тэхд
Нуышди э сер тэхд у лап сэхд,
Терсирени не офдону,
Горде-гюрд бире не муну.
Оммо у тэхд не бисдоге,
У эз падшогьи офдоге,
Чуй мисоху шогьлер-шогьи,
Эз же михуру у могьи.

Хьэрем духдергьоюш мурав,
Зенгьоюш эз дес мадарав,
Юш эз глутьлом гулу мурав.

Шогъ-Аббас:

Туй чуй гуфдире э геде?

Гьесен:

Геде нисдуьм ме жон бебе.

Шогъ-Аббас:

Бошгу. Белки себэхь дие,
Негьишд падшогъ жару зере,
Песде чуй кор мисохи туй,
Шороб эз же миофи туй?

Гьесен:

Чорей сермере миофум,
Эз кес рафде ме нихогьум.
Оммо туй гуфдиреш мибу,
Дуьмбурра шогъ буйругъ мидуь,
Эз у гье у кориш мибу.

(Шогъ-Аббас дие нисе ветовусде вегирде
юре сохденигьо нифригьоре, вэхишдени эри
рафде. Эз дурине оморени сес хьэрой-хьэрой.
Видов-видов хэлгъ оморени видовусдени э лой
хьэройгьо. Шогъ-Аббасиш рафдени. Оморени
Юсуйф)

Ю с у ъ ф:

Гьесен бирор, вэхиз бурайм,
Э лой эн хунейму дарайм.
Э туьревоз мере гофи,
Белки де мере ниофи.

Гьесен:

Э туьревоз ме хьозурум,
Вэхуьшдуьм дие оморум.

(Рафденуьт)

Перде офдорени.

ДУЬИМУЬН ПЕРДЕ

Келе зал хоней Шогь-угъли Шогь-Аббаси.
Хуне вараюнде омори э раче гебегьо, сумогъ-
гьо, холигьо холинчегьоревоз, тэхд пад—
шогь эдее тов-тов доре. Э е лой хуне норе
омори хьэловгьой падшогь, вомунде мэхьэл
эри дегешде, рэхьэти сохде. Э хуне дери тэхь-
но уинчи. Э герден уинчи дери гьовол, э де-
сию зурнов. Эдее зере эй хуьшде вежегьисде.
Песде рафдени э сер хьэловгьой падшогь де-
гешдени.

У и н ч и:

Бегем падшогь эз ме хуби,
У игьэре дегешдени,

У хуб нисди, у е хуги,
Гуьломе хурде гешдени,

Пауза.

Уре дес ве? Мереш вери.
Уре пой ве? Мереш вери.
Уре сер ве? Мереш вери.
Чумгьойме эз эн у келеи,
Оммо шуьгьэмме чуьклеи.
Расди мере зенмеш нисди,
Уре дегьиш, садиш гьисди.

(Вэхишдени, зерени гьовол, вежегьисдени,
хундени мэгьни э вежегьисдеки)

Хэндеини хэндеи,
Шендеини шендеи,
Ме зеренуьм гьоволе,
Ме мокошум шоволе,
Мивежегьуьм эй падшогь,
Бигьил хэндуь шогьин-шогь,
Пара бугу эз хэнде,
Бигьил хэндуь те муьрде.

(Гене рафдени дегешдени э хьэлов. Дегуьр-
дени э сер хуьшде лихьиф. Дироморени Шогь-
Аббас ве везиргьо. Шогь-Аббас нуьшдени э
сер тэхд хуьшде. Угьониге поисденуьт э пой-
пой. Шогь-Аббас геймиши э хэлгьэт падшогьи)

Шогь-Аббас:

Ишмуш эйме везиргьоит,
Гьемешму гьовой хургьоит.

(Везиргьо дуь эки дениширенуьт. Песде э падшогь сер зеренуьт.)

Ишму везир бире эйме,
Эз ишму чуй хэйр дирем ме?

(Уинчи ведироморени эз зир лихьиф, вешендени хуьшдере, вежегьисдени, гьемееки э мэхь-телиревоз дениширенуьт)

Уинчи:

Шогьлер-шогьи, туь лап дузи,
И везиргьо номуссуьзи,
Гьэндегьои, лап хэргьои,
Овомгьои, лап гьогьгьои.

(Вежегьисдени уинчи. Везиргьо чумгьоре огьу пур сохде дениширенуьт э уинчи)

1-й везир:

Бур сестуьре дуьмназуи!

Уинчи:

Бошгу, бошгу серназуи.

(Шогь-Аббас хэндуйсдени, песде гоф сохдени)

Шогь-Аббас:

Эй уинчи, сертуь кечел!

Уинчи:

Е лойгейме гьисди шекер.
(Шогь-Аббас гене хэндуйсдени)

Шогь-Аббас:

Туь э гьэриш эн хьэловгьо,
Эри чуй дегешдей кечел?

Уинчи:

Огьойме туь, худойме туь,
И жунме гьурбу эритуь,
Бегем гьэйб нисд шогь эритуь,
И чуймени хубе гьултуь,
Э сер хоригьо дегердуь,
Осгьугьой жендек ю дордуь?

2-й везир:

Осгьугьойтуь хуьрд-сов бугу!

Уинчи:

Охмох мебош, гьечу могу!

(Везиргьо гьоси биренуьт, падшогь хэндуйсдени)

2-й везир:

Шогьин-шогь, туь уьшуьгь иму,
Туь гьувот эн базугьойму,

Руьхсет ди туь, шогь, имуре,
Сур-оворе сохим ире.

(Десе кеширени э лой уинчи)

Шогь-Аббас:

Поит ебо, хуб гуш дорит,
Везиргойме, э же бирит,
Гьолхмишчигьо вэхишденге,
Э серме дес кеширенге?

Пауза.

Э дес ишму девлет дери,
Гьушу дери, жоллод дери,
Гьуломе не гуьрдебирит,
Песг, ишму чуй дануьсденит?

Уинчи:

Угьо эй хэр дуь жуьгьлереш,
Бэхи сохде нис дануьсденуьт.
Кергьо, гушдгьо, могьигьореш,
Хурде лап хуб дануьсденуьт.

(Везиргьо глоси бире сере жумунденуьт)

Г-й везир:

Огьойму туь, шогь эн шогьгьо,
Эйтуь гьурбунуьт и сергьо,
Гьерчуь гуфди худойму шогь,
Гуфдиге дерьегье хуьшг сох,

Хьозурим эй гоф эн падшогь.
(Везиргьо сер зеренуьт э падшогь)

Шогь-Аббас:

Негьогьини у гофгьойтуь,
Гьичиш ниверов эз дестуь,
Мужинереш эри куьшде,
Э туь дие гьувот неде.

Уинчи:

(Сер зерени э падшогь)

Э и синейме гьэдойтуь.
Чуй дузе гоф гуфдири туь!

(Човучгьо куфде-куфде э хуне дировунде-
нуьт е мерде)

Шогь-Аббас:

Гене чуйни човучгьойме,
Гене кини э пушойме?

Човуч:

И сег лэгьере вокурде,
Туьре нифри сохде гешде.

Шогь-Аббас:

Огол зенит жоллодгьоре,
Буругу у зугьун юре.

(Човучгьо огол зере овурденуьт жоллоде.)

Мерд лэгIэ вокурдени, воисдени минет соху.
Нисе гыйшденуыт. Зугьун мерде буррануыт.
Мерд божэхь дешенде-дешенде вадарафдени,
човучгыош э песою)

I-й везир:

Гьечу хуби эри эн у,
Дие гоф сохде недануь.

Шогь-Аббас:

Гуит винуым везиргьойме,
У Гьуломе чуй сохум ме?

2-й везир:

Герден юре э зир шимшил
Руригьой эн уре хэшил,
Э зир пойгьо тапталамиш,
Гушд эн жендек юре эзмиш,
Э чул, э лэгIэй гьилогьгьо,
Гьечу хуби эй эн угьо.

(Шогь-Аббас чаруьсдени э лой I-й везир эй
пуьрсире)

Шогь-Аббас:

Туй чуй гуфдире мидани?
Туйш эхи е одомини.

(Уинчи э улойге чаруьсде гуфдирени)

Уинчи:

Ки гуфди у одомини?
Эгьуыл эн у эн меймуни.

(Везиргьо шиновусденуыт гофтгьой эа уин-
чире)

I-й везир:

Уинчитуь, шогь, инсони.
И жингири, лап делуьни.

Шогь-Аббас:

Гьэйтгьу нибу, уш инсони,
Уинчи чуй биренини?
Туй гу винуым чуй сохимге,
Герден Гьуломе зенимге,
Ненге дуьсдогь дегьилимге?

I-й везир:

Куьшде, шэгIидо ховоре,
Герден юре инжо бурра,
Гушд жендек юре эй сеггьо,
Сер юре эри гьилогьгьо,
Гьечу сэхд жозе недоре,
Тубо нибу гьич угьоре.

(Дироморени гьул, сер зерени)

Гьул:

Огьойме туй, худойме туй,

Бике омори э ки туь.
Гэмел миёв дироморе?

Шогь-Аббас:

Комини бикеи гене?

Гьул:

Чин келеи бикейтуьни,
Дедей эн хэлефгьойтуьни.

Шогь-Аббас:

Динж нисдуьм гьич эз дес ани,
Везиргьойме, бурайт гьони.

(эз гьул)

Огол зе бикере дилов!

(Везиргьо вадарафденуьт. Дироморени бике.
Уинчи сер зерени, гьовол-зурнов зере, луьнг-
гьоре пучунде зур-зури вадарафдени)

Шогь-Аббас:

Бикейме туь, уьшуьгьметуь
Э ки шуьвер омореи туь?

(Шогь-Аббас гьэл дешендени э герден зен.
У кеширени хуьшдере песово)

Бике:

Шуьвер бирей гуфдире туь,
Ме гьич е руз дирем эз туь?

Гирошденуьт рузгьо, мегьгьо,
Шевгьо ме диренуьм ховгьо,
Хэбер бире виниренуьм,
Туьре ме де нис диренуьм.
Хьэсрет э дуьл эдей гьишде,
Гьечи мере эдей куьшде.

Шогь-Аббас:

У гофгьоре мегу э ме,
Туь дедей эн гьэилгьойме!

Бике:

Ме дедей эн гьэилгьоюм,
Ме бегем эйтуь зеюм?
Туьре зенгьо лап омбори,
Еки лап чоь логьомбори,
Еки лэгьэр, чубугьлеи,
Екке э балай бэгьлеи,
Зенгьойтуьре гьэдер нисди,
Кидан сади, дегьи, бисди,
Э ме чуьни гьер ченд гьисди.

Шогь-Аббас:

Фикир мекеш, дуьлхуьрд мебош,
Туь зенмени, гье дуьлшор бош,
(огол зерени гьуле)
Темир, Темир, эде Темир,
Инжо биё, эй зу бош мир!

(дироморени гъул)

Огол зе туь ошугъгоре,
Огол зе гъовол-зурновгоре,
Сазчигъореш, тефдчигъореш,
Эз хъэрем инчэгъуызгореш,
Везиргъореш, векилгъореш,
Биёр ни у шоробгъореш.

(Гъул вадарафдени сер зере-зере. Диromo-
ренуьт везиргъо, ошугъгъо, зерегоргъо, духдер-
гъо-инчэгъуызгъо ранге-беранге парталгъой
эвруьшуьми э тен ишу вери)

Шогъ-Аббас:

Зенит, вежегыт игIэре,
Шор сохит дуьл бикей мере.

(Сазандаргъо зеренуьт. Духдергъо десде-дес-
де вежегысденуьт. Эз миглей духдергъо
Огъчэгъуыз хундени э вежегысдеки мэгIни)

Огъчэгъуыз:

Огъчэгъуыз гъурбунни эри шогъин шогъ,
Инчэгъуызгъо журе мидуьт эй падшогъ,
Вежегыт духдери, падшогъ гуо «по-огъ».
Хэндугу ловгъою эн шогълер-шогъи.

(вежегысденуьт)

Э дуьньёгъ бирет омборе шогъгъо,

Эндум вонорет э базуй зенгъо,
Визор оморет зенгъо-духдергъо,
Эн иму бешгъэи туь шогълер шогъи.

(вежегысденуьт)

Иму гъурбуним эй тожи-тэхдтуь,

Иму духдергъоре биё бэхд ди туь,

Гъэл ги, моч сох кире хосдеге дуьлтуь,

Шор бугу дуьлтуь жон шогълер-шогъи.

(Шогъ-Аббас гъэл гуьрдени Огъчэгъуьзе,
нуьшундени э гъужогъ хуьшде. Огъчэгъуьз
эз гIэйб пэхъни сохде сифет хуьшдере. Шогъ-
Аббас э гужевоз моч сохде. Бике гъэгъри би-
ре вадарафдени эз хуне)

I-й везир:

Шогълер-шогъи, ихдиёр ди,

Е гоф гуом: Бике рафди,

Гъэгъри бири вадарафди.

Чуь гуфдире туь огъойму,

Туь огъой эн огъогъойму.

Шогъ-Аббас:

Эз Шогъ-Аббас гъэгъри бугъо,

Хинике гIов чол хуругу.

Уинчи:

Эз сер эн у келе догъгъо,

Гулу-гулу офдонугу.

І-й везир:
Гъэриш мебош сег эн геле.

Уинчи:
Сертуьре гІэнж гуьрдем леле?
Жендекуьре паре-паре,
Не сохдем ки ме гъеле.

Шогъ-Аббас:

Зенит, хунит, эй вежегьит!
(уинчи гъовол зере вежегьисдени)

Уинчи:
Гъовол зенит,
МэгІни хунит,
Гов мехурит,
Шороб хурит.
Гоф везире гуш мегирит,
Гъул инчэгъуьзгьоре гуьрде,
Эй шогълер шогьи биёрит!

(Зерегоргъо зеренуьт, духдергъо вежегьисде-
нуьт. Шогъ-Аббас еки-еки духдергъоре гъэл
гуьрдени хъэрзо доре.)

Уинчи:
Падшогьме туь, огъойме туь,
Худой ме туь, туройме туь,

Меллереш фурмуш месох туь,
Эзу инчэгъуьзгъо еки,
Мереш бэхш мидориге туь,
Жунме лап тозе мибисдо,
Жендекме мезе мибисдо,
Луьнггъойме бежид мибисдо,
Зугьунме деш тиж мибисдо.

І-й везир:

У зугьунтуьре мар гезо.
(Эз песо оморени сес хъэройгъо)

Шогъ-Аббас:

Ки гоф сохде э у песо.

Гъул:

Э дес е мерд чуьнгуьр дери,
Эй мэгІни хунде омори,
Ошугъ гуфдире хуьшдере.

Шогъ-Аббас:

Гуит биёвгу игІэре.

(Дироморени Гъесен, э герден ю саз дулли-
ни. Шогъ-Аббас Гъесене шинохде хэндуйс-
дени).

Гъесен:

Эйчуь хэндуйсде туь жон шогъ,
Ме гоф несохдуймки инжо?

Уинчи:

Э гуш меги, падшого иму
Гьемише хэндери у.

Шогь-Аббас:

Гу винуым туь эз жеиге,
Э дуьлтуь чуй гоф дериге
Ошугъэ чуй воисдеге.

(Гьесен гирдени э дес сазе, зерени, хундени
мэгни)

Гьесен:

Эй келе падшого шинов гофгьоймере туь,
Темэхьме нисд э у пулгьо-молгьой туь,
Нис воисде мере инчэгъуьзгьойтуь,
Мере дердмени оморем инжо.

(Гьемееки э мэхьтелиревоз дениширенуьт.
Уинчи э гьирогъ поисде гуфдирени)

Уинчи:

Э жун бебейме и мерде,
Е гурунде келе дерди.

Гьесен:

Хьомбол бируым сохдембируым хьомболи,
Нун не бире чуй биё соху гьони?
Шинирем хьомболи гьэдэгъэи гьони,

Э дерд офдорем оморем инжо.

(Зерени саз)

Зиндее одомире хурде воисде,
Хьомболи не бире жару зеруым ме песде,
Жару зереш омо гьэдэгъэ бисдо,
И дерд э дуьл дери оморем инжо.

(Зерени саз)

Балагьойме э хуне гисне нуьшдет,
Ме офдорем э чул эри кор гешде,
Гьемере гешдем, гене вогошдем,
Э дуьлме дерд дери оморем инжо.

(Зерени саз)

Шиновусдем ме эз келетегьойму,
Бэхдевери гуфдире шогь эн шогьгьойму,
Еки худои екке у эйму,
Эз у вэхешдем оморем инжо.

(Зерени саз)

Шиновусдем ки дерьегъи у дуьлтуь,
Э гьуьндуьри асму вери эгъуьлтуь,
Молгьо-девлетгьо гьичиш нисд эйтуь,
Туьре э дуьл гирде оморем инжо.

Шогь-Аббас:

Хуби, дие варасируым,
Туьре ме гисне нигьилуым.

Гьесен:

Худо рази гердо эз туь,
Зиёд гердо ферзендгьойтуь.

Шогь-Аббас:

Э чуй гьурлугь нуьм ме туьре?
Везирме мидани бире?

Гьесен:

Огьойме шогь, туь лап мере,
Гьечу мевебер зверо,
Ме чуйклеюм, э ме гуьре,
Миданиге е кор доре.

Шогь-Аббас:

Гьечу буге гьечи бугу:
Хьомбол изму човуч бугу,
Геймиш сохит гьони уре,
Шимшил эн суьрхи дит юре,
Песде диловгу инжо у,
Куьгьне хьомбол-тозе човуч.

(Гьесен сер зере вадарафдени эри геймиш
бире э партал човучи)

Уинчи:

(Э лой падшогь чаруьсде)
Эз шори сохде коргьойтуь,

Е дов вежегьуьм ме эйтуь.
(Зерени гьовол зурнов, вежегьисдени)

Шогь-Аббас:

Вежегьуьтгу инчэгьуьзгьо,
Хэндеруй бошит везиргьо.

(Зерегоргьо зеренуьт, духдерегьо вежегьисде-
нуьт десде-десде)

Инчэгьуьзгьо:

Инчэгьуьзгьо-гуьзелгьой эн гуьзелгьо,
Э шогь эн шогьгьойму ошугьут угьо,
Хэндуйгу ловгьойтуь, энтуьнуьт угьо,
Шор бош ебойгеш ой шогьлер-шогьи.

(Дироморени, Гьесен геймиш бире э партал
гьой човучи, сер зерени э падшогь. Э кишдию
шушке дуллини)

Шогь-Аббас:

Имугьой туь одомини,
Э шегьер дениширенини,
Оммо данки те эхир мегь,
Туьре хэржи нидуьм ме.
Мегьтуь бегьем бире сэгьэт,
Миёв мибери пултуьре,
Эйтуь норемгьо муьздтуьре.

(Гьесен сер зерени э падшогъ, чаруьсдени песово)

Гьесен:

Виним гьери коминиму,
Туьлки мибуге эз иму.
Виним гьери туь ненге ме,
Чогьол ведиреморенимге.

Шогъ-Аббас:

Човуч, туь эуло чаруьсде,
Э зир зугьу чуь жавуьсде?

Уинчи:

Човуч эдее вор хунде,
Эдее гофгьо фугьунде.
Мэгни хунде хуб мибисдо,
Эжи, веги сазе восдо.
(Гьесен сер зерени э падшогъ)

Гьесен:

Ихдиёр ди мере шогъ ме,
Дие бурам ме э корме!

Шогъ-Аббас:

Бура, бура туь э кор туь,
Игид бош туь, дилбош бош туь,
Дие бурайт инчэгъуьзгьош,

Сазандаргьош, гьоволчигьош,
Инжиге поит, везиргьо.

Уинчи:

Огьойме меллеш поюм о...
(Гьемееки вадарафдуьт. Домунденуьт э хуне падшогъ, везиргьо ве уинчи)

Шогъ-Аббас:

Ха-ха-ха-ха-ха-ха-ха,
Дануьсденит у киниге?

1-й везир:

Туь гу имуш даним огьо,
Шинохдегортуьни бегем?

Шогъ-Аббас:

У гьисд хьомбол, хубе кефчи,
(Уинчи хэндуйсдени)
Бурр сестуьре эй уинчи.
Хьомбол Гьесен хуб кеф сохде,
Гьер шев шороб, кобоб хурде.
Гешде-гешде уре офдем,
Жуьр бе жуьре гьэмел сохдем,
Буйругьлемегьо нуьвуьсдем,
Хьомболе ме корсуьз гьишдем,
Эхир э киме овурдем.

2-й везир:
Эйчуь эхи, сеbeb чуьни?

Шогь-Аббас:
Хьэзме хосде, сеbeb ини,
Мере дануьсде воисде,
Мидануьге у поисде,
Е орне шороб не хурде.

Пауза.

И коре эри дануьсде,
Ме буйругьлеме нуьвуьсдем,
Э шегьер гьэдэгьэ сохдем,
Хьомбол э киро гуьрдере,
Хьомбол гуьрде чи бердере.

Пауза.

Э дес гуьрде е жаруре,
Кучегьоре жару зе у,
Офд шоробе эй хурде у,
Гьони ме гьэдэгьэ сохдем,
Шегьере жару зерере.
Гьони уре кор небире
Инжо вэхишди оmore,
Саз вегирде ошугь бире.

Уинчи:

Имугьой у човуч бире,
Диеш сарфлуьте кор дири.

Шогь-Аббас:

Имугьойле винуьм гьери,
Пул эз же миофуге у,
Шоробсуьз тоб мидуьге у.

2-й везир:

И ихдилот эйчуьй туьре,
Гье негьогь туь у сертуьре,
Дорд дорени эй хьомболгьо,
Эй кечелгьо, эй мурдалгьо.

Уинчи:

Мурдал бугьо мурдале мерд,
Хэлгьэ нифри сохде у дерд.

2-й везир:

Кечел, мурдал, бурр сестуьре!

Уинчи:

Бурра сес мисохум туьре.

(Зурнов зере-зере вирихдени. Эз куче оmore.
ни сес хьэрой-хьэройгьо)

Шогь-Аббас:

Чуь биё бу гене инжо?

Э и шегьер неде динжи.

(Дироморени шуш нефес гуьрде човуч)

Ч о в у ч:

Э дес гуърде келе хэнжел,
Эдембу оморе инжо.
Гъэчэгъ бире оморебу,
Э сер падшогоъ гъэсд гуърдебу.

Ш о г ь - А б б а с:

Эжи, гъэчэгъ, чуй сохдит?

Ч о в у ч:

Уни, э гъомбор дуьсдогъи.

Ш о г ь - А б б а с:

Зу бош бура биёр уре?
Дуьшмегъо омбори мере.

Перде офдорени.

Сеимуйн действие

СУЪФДЕИ ПЕРДЕ

Сер шеви. Хуней Гъесен вараюнде омори э тозе порхолгъоревоз, э дивор хуне дуллини саз. Гюльче эдее чи сохде, г'Эилгъо э хори хуне эдет вози сохденуьт.

Г ю л ь ч е:

Гъеймогъойле г'Эилгъойме,
Эйшму кергиш душунум ме.
Гюшиш сохум, егъниш сохум,
Эйшму гъингъэриш мисохум.

Д у х д е р:

Гъингъэр герек нисд имуре,
Эз чи г'орди визор бирейм.

Г ю л ь ч е:

Эз кеевоз бирей гьечи?
Эз бугьозтуь нирав гьерчи.

(Э хуне дироморени зен гьунши)

З е н г ь у н ш и:

Шев эхэйр бу Гюльче хонум,
Гуьзуьв ойдун, гуьзуьв ойдун.

Г ю л ь ч е:

Худо доро г'эилтуьре,
Шуьвертуьре, бирортуьре.

З е н г ь у н ш и:

Гьесен э гуьуллугь дарафди,
Имишевиш эже рафди?

Д у х д е р:

Бибейму де нис терсире,
Шушкой бибеймуре дирей?

(Гюльче жэгъли венорени э сер духдер,
песе нифри сохдени)

Г ю л ь ч е:

Хок э сертуь, туь унжо нуьш,
Руьхшенд сохдегор бирей туьш?
(Чаруьсдени э лой зен)

Нис шинохде туь Гьесене,
Пиёниске, кефчекене?

Э куьфлею пул дарафди,
Килэхълею тик варафди,
Эдей гуьногьлугьги сохде,
Хьовиргьой хуьшдере оворде.
Эри шороб, эй чи рафди.

(Гюльче г'оси бире гьэгьр кешире)

З е н г ь у н ш и:

Туь лап бешгъэ гьэгьр вечири,
Э базуйтуь гуьшд не вери.
Ранг сифеттуь лап зерд бири.
Чумгьойтуь лап дегиш бирет.
Э лугьонди чол офдорет.

Г ю л ь ч е:

Чуь сохум, хосиетмени,
Гьерчуь бисдо биренини.

З е н г ь у н ш и:

Э ёрмени г'эруьситуь,
Духдеритуь, у рачитуь,
Рачи туьре гьэдер небу,
У сифеттуь е тикме бу,
Сифет небу, е сурет бу.
У дуь гуьл эн гьутинейтуь,

Муйгьой сертуь чуй муйгьо бу!
Муйгьо небу, эвруьшуьм бу.

Г ю л ь ч е:

Мегу, дуьлме гурунд небу.

Д у х д е р:

Дедейму де гьич рач нибу.

Г ю л ь ч е:

И хэре чи чуй гуфдире?

(Эз хьээт оморени сес Гьесен)

Г ь е с е н:

Юсуьф, туь эйчуй офдоре?
Гьеле шороб нехурдейки,
Хурде пиён бисдорики,
Миофдони, мидегешди,
Э чорченгиш туь мигешди.

З е н г ь у н ш и:

Уни эдете оmore,
Дие ме вэхизуьм бурам.

Г ю л ь ч е:

Э же рафде, мара, мара,
Нигьлуьм рафде, воре-воре.

(Дироморенуьт Гьесен не Юсуьф, э дес ишу шоробгьо, емуьшгьо дери. Зен гьунши зурри-зурри вадарафдени)

Ю с у ь ф:

Шев э хэйр бу!

Г ю л ь ч е:

Хош оморит!

Г ь е с е н:

Э ники биевойм, э шори!

Г ю л ь ч е:

Бугьозтуь э хьисоб тар бири?

Ю с у ь ф:

Гьесен иму гье дуьлшори.

Г ь е с е н:

Баракаллогь, илле дузи,
Торике шев эйме рузи,
Нуьшит гьери ебо виним,
Чуьнгуьр зеним, мэгIни хуним.

(Вегирдени сазеш эз гьиче, нуьшденуьт)

вэхиз, гIэзиз, вежегь гьери.

(эз Ю с у ь ф)

Дирей? Кукме келе бири.

К у к:

Ме нисе вежегьисденуым,
Гофгьойтуьре дануьсденуым.
Эжи килэхь восдорейгьо,
Эжи гьэнфит овурдейгьо?

(Гьесен ведешендени эз куьф, дорени г'эиле
гьэнфитгьо. Зерени саз)

Г ь е с е н:

Вэхиз вежегь, вэхиз кукме,
Вэхиз туь товуш эн чумме,
Эйтуь гьурбуни и жунме,
Вежегь шор сох бебере.

Эйтуь килэхьиш миофум,
Гьобой ластикиш мидухум,
Раче шиблитгьош мисохум,
Вежегь шор сох туь бебере.

Бибей г'эзиз уьреглуьни,
Дуьл ю дерьёгь ве асмунни,
Кукме килэхьсуьз нимунни,
Вежегь шор сох туь бебере.

(Г'эил вежегьисдени, Гьесен зерени саз)

Вэхиз Юсуьф хьовирме туьш,
Вэхиз вежегь инжо менуьш,

Туьреш мидуьм хуьбе емуьш,
Вежегь шор сох туь хьовире.

Ю с у ь ф:

Меш межегьуьм, туьш межегьи,
Жогьилигьойму эжеи?
Гьеле гьемеймуш межегьим,
Дуьлхуьрд месох туь хьовире.

Г ь е с е н:

Г'эмел ниёв, гье гьейсэг'эт,
Вежегь, эдем сохде минет,
Эйтуь хьовир бирем хьэсрет,
Вежегь шор сох туь хьовире.

Г ю л ь ч е:

Гье гьемише шит бисдори.

Г ь е с е н:

Ме ченд гилейгеш гуфдирем,
Ме шит нисдуьм ме шур бирем,
Э жендекме муьнуьк зерем,
Г'ов гуьрде гьурзуме хурде,
Эз тешней эдем муьрде.

Г ю л ь ч е:

Омбор дануьсдениге туь,
Е кемлей кем гоф сох туь,

Хьовиртуьни, гъуногътуьни,
Эй хьуьрмет гуьрде гъэрдтуьни.

Ю с у ь ф:

Герек нисди гъечу мегу,
Гъесене воисде бугу.
Хьовирмени, бирормени,
У жунмени, жигермени,
У гуфдиге, сертуьре ни,
Ме хьозурум эри эн у,
У гуфдиге жунтуьре ди,
УсэгIэтте мидуьм э у:
Гъесен хуби, дуьл фирегъи.

Гъесен:

Э дуьл гуьре худо мере,
Миёсде бэхд мозол доре.

Ю с у ь ф:

Ме косибуьм, ме чуй сохум,
Чуйш бисдоге никигъоре,
Ме гъич вэхд фурмуш нисохум.
Гъичиш нибу, ме немуьрдем,
Ме зуьндеюм, гъеле эдем,
Эй падшоьгъ гъовре векенде,

Э юревоз везиргъореш,
Э у гъовре эй дешенде.

Гъесен:

Юсуьф бирор, де небисдо,
Ихдилоттуь екке бисдо.

Ю с у ь ф:

Ихдилот данани гъурте верер,
Шиноvusдей ки жон бирор.

Гъесен:

Туь инжо эйчуь оморей?

Ю с у ь ф:

Эри хурде, эй кеф сохде.

Гъесен:

Де гоф месох, кефтуьре сох,
Шоробе ху, закуске сох.

(Эз Гюльче)

Эжи, гъери веги биёр,
Шороб биёр, кобоб биёр,
Е рач венжи эз у хиёр,
Муьнуьк деки, дурупиш ди,
Е кем тэгIди сох туь, тэгIди!

(Гюльче дешендени перзине, норени э пушо
эри хурде чигъо, шоробгъо. Ю, гIэилгъореш

вегирде, эйшу чиш вегирде, дарафденуьт э у
хунейге. Гьесен ве Юсуьф сер гирденуьт эри
хурде, закуске сохде)

Юсуьф:

Гьесен хьовир, Гьесен бирор,
Сазе гьери э кор биёр,
Туь хэйли вэхд ошугъ бирей,
Омбор гешдей, г'уьлом дирей,
Хун е дуь бенд мэг'ни эйму,
Хун гьери гуш дорим иму.

(Гьесен вегирдени э дес сазе, хундени
мэг'ни)

Гьесен:

Шинов, Юсуьф, эйтуь ме е гоф гуьом,
Туь гуш вени, ме эйтуь мэг'ни хунум,
Чуьш мисохум гьич ме гисне нимунум,
Эри зигьисде женг сохде воисде.

(з е р е н и с а з)

Хьомбол бируьм, нун мере офдембируьм,
Кор не бире э чулгьо рафдебируьм,
Гисне мунде ме сер нис куфдембируьм,
Эри зигьисде женг сохде воисде.
(Дер вокурде оморени, дироморени Шогь-
угъли Шогь-Аббас э партал девруьши геймиш
бире)

Шогь-Аббас:

Г'эмел миёв дироморе?

Гьесен:

Хош омори, хош омори,
Гуш вени туьш мэг'нимере.

(Шогь-Аббас нуьшдени. Гьесен хундени
мэг'ни хуьшдере).

Гьесен:

Шогь-Аббас хэлгъгьоре хэр хьисоб сохде,
Хэлгъгьоре хэр бире нисе воисде,
Шогь-Аббас хэри, ю нис дануьсде,
Эри зигьисде женг сохде воисде.

(Шогь-Аббас посово чаруьсдени, эй хуьшде
гоф сохдени)

Шогь-Аббас:

Эдей мере нифри сохде,
Гьони чуь сохде воисде?
И мердиге кини песде?

Юсуьф:

Гьесен, эйчуь чешмиш бире,
Туь гьечу эйчуь гуфдире?
Гьечу хуб нисд, у падшогьи,
У буьзуьрге келе шогьи.

Гъесен:

У шогъ нисди, шогъмогъини,
Инсон нисди, мэгъмэгъини,
Дуьмбураи, оммо хэри,
Гъечу нисди жонум девруьш?
Е дуь гоф гу, жон бирор туьш!

Шогъ-Аббас:

Гъэлет мебош у падшогъи,
У э гъэриш шогъгъош шогъи,
Эйтуь гъэйби эй гуфдире,
Гъечу эз обур офдоре.

Гъесен:

Де гоф месох, веги чи ху!
(декирдени шоробе, хурденуьт)

Шогъ-Аббас:

Гъесен хуби, лэгъэю пури,
Бегем и хэлгъ кари, кури?
Дер, диворгъореш гуш вери.
Песде хэбер рафд расиге?

Гъесен:

Шогъ дануьсдге, вамасиге?

Юсуйф:

Эгъуьлтуйре хурдей гъунши,
Гъесен имишев чешмиши.

Гъесен:

Е гофиге гуит гъери.

Шогъ-Аббас:

Гене чуй сохдей, чуй бирей,
Чуй кор сохде, э же бире?
Шиновусдем туь корсуьзи,
Оммо гъони туь геймиши,
Э партал эн корсох падшогъ,
Хуьшдентуьш бирей бегъем шогъ.

Гъесен:

Бобо девруьш, фикир мекеш,
Корсуьз нибошум е рузиш,
Гъесен гъэмелгъо офдени,
Кор хуьшдере дануьсдени.

Шогъ-Аббас:

Чуйтам эхи? эримуш гу.

Гъесен:

У орине мере кор бу,
Вегирдебируьм ме жару,
Вадарафде эз дер буру.
Э десме дебу бедиреш,
Шушдембируьм кучегъоре,
Жару зере тукугъоре.

Шогъ-Аббас:

песде?

Гьесен:

Гуъле мигирим э десде.

Тэгиди месох, туъ гуш вени.

Шогъ-Аббас:

Михьило хосиет мени.

Гьесен:

Алуъз гердо у хосиет.

Юсуйф.

Э руй энугьечу мегу.

Шогъ-Аббас:

Гофтуъре гу, гофтуъре гу.

(Гьесен вегирдени э дес сазе, сер гирдени эри
э мэгниревоз гуфдире, саз зере)

Гьесен:

Жару зереймереш вини у падшогъ,

Э жару зерейме рази не бисдо шогъ,

Жаруреш восдо эз ме ,домундум э «огъ»,

Шинов фикир ди, ой бобо девруъш.

(зерени саз)

Мундум эз хьомболи, мундум эз жару,

Эз серги пур бисдо кучегьо, буру,

Э пушойме поисд е келе бору,

Шинов фикир ди, ой бобо девруъш.

(зерени саз)

Эгъуълмендиш бегем гьечу бирени,

Ужире тегьер хэре буйругъ дорени?

Эз сер фэгъир гьечу муъше зерени,

Шинов фикир ди, ой бобо девруъш.

(зерени саз)

Гьесен хьомбол корсуъз мунде ченд руз-
гьо,

Вегирд сазе рафд э чулгьо, сэхьрогьо,

Гешдуъм, хундум э шегьергьо ве дигьгьо,

Шинов фикир ди, ой бобо девруъш.

(зерени саз)

Э гьержой рафденуъм эвир темиз нисд,

Гтэилгьо эз гиснеи бирембируът суъсд,

Бисдорум хуършлуъ, дуълме вежегьисд,

Шинов фикир ди, ой бобо девруъш.

(зерени саз)

Чоре не бире рафдуъм э ён шогъ,

Э игъролевоз кор до мере шогъ,

Гьесен хьомбол бисдо човуч эн падшогъ,

Шинов фикир ди, ой бобо девруъш.

(зерени саз)

Шогь-Аббасе у худойму сохд чешмиш,
Буйругъ до падшогъ, сохд мере геймиш,
Шушкой суърхиш бисдо эз кишдме асмиш,
Шинов фикир ди, ой бобо девруьш.

(зерени саз)

Эз ме мугу е мегъ пул нидуьм туьре,
Гьесен хэр нисд, гешде офдени чоре,
Рафдуьм э заргел, фурухдум шушкере,
Шинов фикир ди, ой бобо девруьш.

(зерени саз)

Э жигей суърх э шушкойме тэхде де,
Оммо э хуней эн хьомбол шори де,
Гисне поисде нивегируьм э герде,
Шинов фикир ди, ой бобо девруьш.

(зерени саз)

Гьесен хьомбол эз Шогь-Аббас хэр нисди,
Весси Гьесен те гьони хэр зигьисди,
Эйме гьони дегьиш екини бисдиш,
Шинов фикир ди, ой бобо девруьш.

(декирдени э пейле шороб)

Варасири бобо девруьш?
Веги шороб, веги емуьш,
Ишму хурит, шори сохит,

Эз товун ме дерд мекешит,
Э жунтуь, ишму муношит,
Гьесен ю чоре миофу,
Пул миофу, нун миофу.

(Хурденуьт шороб, закуске сохденуьт)

Шогь-Аббас:

Эз туь е гоф пуьрсуьм Гьесен,
Хуб жогьоб ди, сен уьлесен.

Гьесен:

Сен уьлесен жогьоб мидуьм,
Эй гофгьойтуь эйчуь нидуьм?

Шогь-Аббас:

Белки себэхь шогь огол зе,
Эз туь гуфди дуьсдогьэ зе,
Шушкойтуьш ки тэхдеини,
Туь э чуьревоз мизени?

(Юсуьф шек сохде шефд денишире э шогь-
угъли шогь-Аббас)

Туь шефд эйчуь денишире?
Туь э жугьур ухшеш зере.

Гьесен:

У Юсуьфи, хьовир мени,
У жугьури, бирормени,

Эгъуълменди, даненменди,
Гъэдерсуьз у хубе мерди.

Шогъ - Аббас :

Туй жогъоб эн гофмере ди,

Гъесен :

Омбор гэмелдане мерди.
Туй гьемешев пуьрсирени,
Песде е гоф гуфдирени,
Гьер чуй гоф туй гуфдирени,
Эз расдекиш у бирени.

Юсуйф :

Бобо-девруьш ю гъэри.

Гъесен :

Весси девруьш, весси гьери.
Дие мегу у гофгьоре,
Веги ху и шоробгьоре,
Нунтуьре ху, гушдтуьре ху,
Зиэдие нэгъуъл мохун.

Юсуйф .

Гене э руй мерд гоф овурд.

Шогъ - Аббас :

Бэхшлемиш сохденуьм э у.

Гъесен :

Веги рит пейлегъошмуре,
Эдем вежегъунде ишмуре.
(Хурденуьт)

Шогъ - Аббас :

Гъесен кукме, биё бурам,
Э ки маллаш биё дарам.

(вэхиддени)

Дие ме рафдуьм, согъ бошит!

(Гъесен зерени саз мерде э рэхь декуьрде)

Гъесен :

Хош оморит, хош оморит!

(Шогъ-Аббас рафдени. Дироморени э хуне
Гюльче)

Юсуйф :

Гъесен бирор, варасири?

Гъесен :

Чуйтам, чуйре варасируьм?

Юсуйф :

Э шегьер гьони сес дери:
Шогъ-Аббас шев вокурдени
Парталгъой эн девруьшире,

Гешдени у кучегьоре,
Винирени хунегьоре,
Эри гирде у мердгьоре,
Эз ю рази нисдуйтгьоре.

(Гьемееки энгуышдгьой хуышдере гІэнж
гуърде, терсире мэхьтел мунденуът)

Гьесен:

Бибей ме вой, у падшогь бу?

Гюльче:

Эйму имогьой чуй хуби?

Юсуйф:

Гурунд мебугу дуыл ишму,
Гьич екориш нибу эйшму,
Себэхьмунде падшогь туьре,
Огол мизенуь эй зере...

Гьесен:

мере?

Гюльче:

Вачарунди хуней мере.

(гирисдени)

Юсуйф:

Екишмуш не варасирит,
Гье негьогьги мегирисит,

Гьесен:

Юсуйф бирор, ме чуй сохум?

Юсуйф:

Туь гуш вени: падшогь себэхь,
Огол мизенуь туьре,
У Гьуломе эри зере.
Гьуломе туь шинохдени,
Эз косибгьош косиб юни.
Гьемейму унжо мибошим,
Э у гьирогьгьо минуьшим,
Туь гьич метерс, шогь не дануь,
Туь юре шинохдеире.
Туь гу: ме зере нидануьм,
И тэхсиркор нисдигьоре.
Песой коргьо лап дуз миёв,
Оммо э дуьлтуь сегьм неёв.

Пауза.

Дие деки пейлей туьре,
Деки хурим шороб туьре.

(Гьесен декуьрдени шороб)

Гьесен:

Гьерчуь бисдо биренини,
Гьергой бисдо муьрдениним.
Веги хурим, веги хурим.

Ю с у ъ ф :

Иму е вэхдиш нимирим.

(Хурденуът. Гьесен зерени саз, Юсуьф хун-
дени мэгІни)

Перде офдорени.

ДУЪИМУЪН ПЕРДЕ

Ведини мейду одомигьоре э дор эгъэж ке-
ширенигьо. Эз дур ведини келе догъгьо. Э ён
гъуьндуьре тэхд падшогъ поисдет дуй зурнов-
чигьо. Уинчиш эдее гешде э мейду. Дие екиш
веди нисди. Дироморени е келе мерд.

М е р д :

Салам гердо эйшму мердгьо!
(Мердгьо жогьоб нисе доренуът)

У и н ч и :

Жогьоб нидуът туьре угьо.

М е р д :

Эз туь е гоф пуьрсуьм гІэззи,
Эрилей кини гІэрсиси?

У и н ч и :

МигІиди-мигІид келею,
Марайм э догъ, э келлею,

Меберим шороб-эрэгъи,
Пиён мибошим э согъи,
Эн Шогъ-Аббас падшогъ иму,
МигІид норигьо эриму.
Имбуруз зурбое рузи,
Эз эрх мурав гІов гъирмизи.
Екигьо мэгІни михунут,
Екигьо шороб михурут,
Екигьо рач мивежегъуът,
Екигьо э расе мижегъуът,
Серлегьошуш гиж михуру,
Бирден э шимшил мохуру,
Гиж михуру, лилов мурав,
Эзи гІуьлом мигълуь мурав.
Варасири туь жон бебе?
Вара нуьштуь э сер тепе,
Томоше сох туьш мигІиде.

М е р д :

Туьлле чуй гуфдире геде?

У и н ч и :

Дие гоф месох, бигъил бура,
Ненге э у сула дара.
Песде эйтуьш мигІид мибу.

М е р д:

Эз Шогь-Аббас гьер кор мибу,
Бигьлуым бурам эз инжиге,
Эзи нифри бире жиге.

(Мерд рафдени. Уинчи гъовол зере веже-
гьисдени, мэгӀни хундени)

У и н ч и:

Сутьпуыл фэгъир жэгъуьсд, жэ-
гъуьсд,

Дуыл бейново мурав э суьсд.
Чуьтуьнигъо омбор бири,
Эз дес шогь оворе бири,
Тэхьно менуым согъ мундемгъо,
Зигьисдемгъо, хурденуьмгъо,
Падшогье фурмунденуьмгъо,
Эз пул ю вегирденуьмгъо,
Духдер вирухунденуьмгъо,
Эз хьэремгъо хунегъою,
Эз бикегъо ве зенгъою,
Э жегьендем у жунию.
Ме михурум, кеф мисохум,
Ю дануьсдге мивируьхуьм.

(зерени гъовол)

Дамбли дидав, дамбли дидав,
Эй вежесде вэхиз видов,

(Зурновчигъо дуразе зурновгъоре э лэгӀэ
деноре зеренуьт)

У и н ч и:

Гушгъойме бенг бисдо эз сес,
Ишму муношит эз нефес.

(Уинчи вирихдени. Зурновчигъо е хэйли зе-
ре бэгъдо рафденуьт. Дироморенуьт Юсуьф
ве Гьесен).

Ю с у ь ф:

Туь гъич метерс, кортуьре сох.

Г ь е с е н:

Виним ки мибуге охмох.

Ю с у ь ф:

Инжо хэлгъгъо кура мибу,
Э десгъошу чи мидобу,
Падшогъ туьре зеге инжо,
Дивисд доне тиге хэнжел,
Тик мипою э сер шегьер,
Тэхд падшогье лов мисоху,
Гъуломе хилос мисоху,
Туьш, Гъуломиш мивирихит,
Ме гуфдирегъоре сохит.

Г ь е с е н:

Худо кумек гердо эйму,
Эри эн у гӀэилгъойму,

Чоре мибу эй сергьойму,
Езугъ небу э зенгьойму,
Э барас миёв коргьойму.

Ю с у ь ф:

Гьечу дуьлшор, дуьлшор хуби.

Г ь е с е н:

Гьеме коргьойму хуб мибу.

Ю с у ь ф:

Ишму эз шегьер дур нирайт,
Э ён эн «гъуру чой» мурайт,
Э унжо гӀэилгьо миёв,
Дуз э пушошму медиров.

Г ь е с е н:

Гъурбунум ме эй синейтуь,
Е минетлеймени э туь,
Э гӀэилгьо мугъоет бош.

Ю с у ь ф:

Эзу кор туь олхоин бош.

Г ь е с е н:

Туь эз хуьшдеш мугъоет бош.

Ю с у ь ф:

Эзу кориш олхоин бош,
Эй зуригьо эзи хори,

Шогъ угъли шогъле оворе
Биререш туь дануьсде бош.
Шиновусди? Туь устобош.

(Оморени зурновчигьо, зеренуьт ду-ду. Сер гирденуьт эри кура бире одомигьо. Юсуьф вирихдени. Дироморени Шогъ-угъли Шогъ-Аббас, геймиш бире э хэлгӀэт зари-суьрхи, поисдени э сер тэхд. Везиргьо вадабуррануьт эйлонмеоре)

Ш о г ь - А б б а с:

Эжи, биёрит дуьсдогъэ,
Винуьм гьери у гъудугъэ.

(Дировунденуьт Гъуломе, десгьо-пойгьою-ре бесде э гандалагьоревоз)

Нуьш унжо э сугърезани,
Эйтуь диву мибу гьони.
Бигьил дуьсдогъ нуьшуь унжо,
Е пейле шорб дит инжо.

У и н ч и:

Хурит, хурит дуьлшор бошит,
Имбуруз келе мигӀиди.
Туь имбуруз бэхшгьо миди,
Хэлгъэ бэхдевер мисохи.

Г-й везир:
Ире оворе не сохи?

Уинчи:
Везир огъо нэгъуыл хунде
Нечогъ бири, у вор хунде.

Г-й везир:
Ва астафириллогъ дие,
И глэлбуьсе чуй воисде?

(Дироморенуьт, э гъэдегъ шороб доренуьт
э Шогъ угъли Шогъ-Аббас).

Шогъ-Аббас:
(Э лой Гъулом чаруьсде)
Пушой весиет сохдейтуь,
Пушой эз гъуьлом рафдейтуь,
Е пейле шороб семе ху,
Песде е дуь бенд мэгъни хун.

Гъулом:
Ме эйтуь руьхшенди нисдуьм,
Гъултуь нисдуьм, гъи, дануьсди?
Ме эй шороб хъэсрет нисдуьм,
У шороб кори нисоху,
Жигерме диеш мисуху.
Пейлей шороб чуй мисоху?

Су гуьрдигъо герме дуьле,
Ченд салгъо хъэсрет гъисдигъо,
Динже нефес эй кешире.
Герек нисди шороб мере.
Веги ди у везиргъоре
Чендгъэдер хурд везиргъойтуь,
Гъич сурои нибу эз туь,

Шогъ-Аббас:
Огол зенит сазандаре,
Биёрит глэруьс духдере,
Биёт вежегъит инжиге.

Уинчи:
(песово чаруьсде гуьфдирени)
Бобовой, жигеш чуй жиге.
Герден мерде эдей зере,
Огол зере сазандаре,
Муьгъуьжуьзи, гъиемети,
Коргъой падшогъ глэлемети.

(Оморенуьт сазандаргъо не инчэгъуьзгъо)

Шогъ-Аббас:
Вежегъ винуьм пушой муьрде,
Гъул инчэгъуьзгъоре гуьрде.

Гъулом:
Мэхэнд эме шогълер шогъи,
Туь ху шороб, туь ху могъи.

Дуьлтуй шори, туй межегьй,
Э сер гемигьо мижегьй.
Сад чуьменире микуьши,
Э сер тэхд хуни минуьши.

(Везиргьо глоси биренуьт, тоб нисе доренуьт шинире гофгьой Гьуломе. Гьулом гене гуфдирени)

Эйтуь чуьни, кеф энтуьни,
Офдори э дестуь е ов,
Дешендени э минжи глов,
Э гьэд дерьегь туй хэлгьгьоре,
Зэхьмет доре фэгьиргьоре.
Хун инсонгьо тий бисдогеш,
Гловгьой дерьегь хун бисдогеш,
Э гьулогьтуь гьич недери,
Туй падшогьй, э кеф дери.

Шогь-Аббас:

Вежегь Хонум, вежегь Пери,
Дуьсдогь эдее вор хунде,
Эдее нэгьуьл фугьунде.
Гирит лэглэй эн и сеге,
Эн и назу, вечесеге,
Зенит гьери сазандаргьо,
Вежегьит гьери духдергьо,

Пушой муьрде денуьшуьтгу,
Хьэрромздегьо, угьрешгьо.

(Сазандаргьо зеренуьт. Инчэгьуьзгьо вежегьисденуьт. Огьчэгьуьз эз мигле ведироморе хундени мэглини)

Огьчэгьуьз:

Эйтуь гьурбу гердом эй келе падшогь,
Е дуь гоф гуьом фикиртуьре ди,
Медегьил хэлгьэ э гирьё, э огь,
Э кор сохдеки фикир туьре ди.

(Шогь-Аббас не везиргьо э мэхьтелиревоз дениширенуьт э духдер. Огьчэгьуьз гене хундени мэглини)

Инсонгьо гов нисди сере эй бурра,
Хори буйни нисди хун эй тий бире,
Э хун инсонгьо туй биё дарай,
Элой инсонгьош фикир туьре ди.
Езугьэ хэлгьгьоре э негьогь мекуьш,

Э сер тэхд хуни э негьогь менуьш,
Худо беде руз миёру эй туьш,
Инсоне куьшде э гьурбу меди.

Шогь-Аббас:

Поит, поит, мевежегьит,

Гъери у духдере гирит,
Десгьо пойгьоюре бесдит.

О гъчэгъуьз:

Ишму сегит, инсон нисдит.

(Гирденуьт духдере. Бесденуьт десгьо-пойгьо-юре, куфденуьт юре)

І-й везир:

Шогълер шогъи, и чуй кори?
И лап гӀэлемете кори.
Э хунейтуь келе бире,
Нун эн падшогъе хурде,
Раче хэлгӀэтгьо вокурде,
Э руй эн падшогъ гоф сохде?!

Шогъ-Аббас:

Венжире мий туь духдер.

Уинчи:

(Э гъирогъ чаруьсдени)
Гене еккеш зиѐд бисдо,
Кор жоллодгьош зиѐд бисдо.
Герден фэгъире мизенуьт.

І-й везир:

Огъойму туь шогълер шогъи,
Буйругъ ди сеггьоре зенуьт.

Шогъ-Аббас:

Бигъил пушой муьрдей хуьшде,
Э и мигле тик вэхуьшде,
Весиет сохугу Гъулом,
Песде буравгу эз гӀуьлом.

І-й везир:

Вэхиз назу, вэхиз гоф гу,
Зиѐдие нэгъуьл мэхун.

(Гъулом э пой вэхуьшде гуфдирени гофгъой хуьшдере э мэгӀниревоз)

Гъулом:

Э чулгьо-сэхърогьо ме зенде оморем
Гисне, тешне келе бире вероморем,
ГӀуьмуьрмере эри азади дорем,
Эхириш азади мийв эй хэлгъгьо.

Шогъ-Аббас:

Кутэхъ гоф сох, туь эйтуь гу,
Туь эри эн хэлгъгьо мегу.

І-й везир:

Огъойме шогъ, туь чуй сохдей,
Туь уре гоф эйчуь дорей?

(Эз песо эз гӀэрей хэлгъ оморени сесгьо.
Гъулом гене хундени)

Г ъ у л о м :

Э г ъ у л о м б и р е т ш о г ъ г ъ о , п а д -
ш о г ъ г ъ о

Э з е л о ч е р х х у р д е о м о р е т у г ъ о ,
Э з у л о й г е ч е р х х у р д е р а ф д е т у г ъ о ,
Э з э х ъ м е т в е г у ж д е р и х э л г ъ г ъ о .

(Сифет хуышдере чарундени э лой хэлгъ)

Ш и н о в и т б и р о р г ъ о и ш м у с е с м е р е ,
Б у г ъ м и ш с о х д у ъ т г е ш и г ъ о н е ф е с -
м е р е ,

К у ы ш д е н и д а н у ъ т х э л г ъ э г ъ е м е р е ,
А з а д м и б о ш и т у ъ г ъ э з и з е х э л г ъ м е .

Ш о г ъ - А б б а с :

Г о ф г ъ о й т у ъ р е н е в а р а с д е й ?
В а р а с ж у н т у ъ р е з у в о с д о ,
Э у г ъ у л о м г о ф с о х п е с д е .

Г ъ у л о м :

В а т а н м е б у л и э з б о г ъ г ъ о б о г ъ ч е г ъ о ,
Д о ш д е н у ъ т б е г ъ е р у б о г ъ б о н ч и г ъ о ,
Б е г ъ е р е х у р д е н у ъ т х у г ъ о , г ъ у ч ч и г ъ о ,
М и ъ в з е м о н г ъ э р д е м о с д о н и х э л г ъ м е .
Э й к е л е п а д ш о г ъ , и н и г о ф г ъ о й м е .
Г ъ ч и ш - г ъ ч у ш г ъ у р б у б и р е и ж у н м е ,
Э х и р т у ъ р е п э х у ъ р м и с о х у х э л г ъ м е ,
Э й з у р и г ъ о в и р м и б о ш и э з в а т а н м е .

Ш о г ъ - А б б а с :

Г и р и т у р е , д е г е р д у н и т ,
М е и т э н у р е б и ъ н и т .

(Гуърденуыт дегердунденуыт. Куфденуыт
Гъуломе. Эз песо оморени сес гуши-гушигъой
хэлгъ)

Г - ъ в е з и р :

Д е г о ф д о р е г ъ м е л н и ъ в ,
Г ъ о н и м и ъ к у ы ш д е б и ъ в .

Ш о г ъ - А б б а с :

(Куынд бирени э ки гуш везир)

И ш м у п о и т е к е м и г е ш ,
Г ъ о н и г и р и м е к к е й г е р е ш .

(тик поисдени)

О г о л з е н и т у Г ъ е с е н е ,
Б и ъ в з е н у ъ г у и с е г е .

(Ведиреморени Гъесен э мигле. Хэлгъ гъеме
дениширени э Гъесен)

У и н ч и :

Б е б е й м е в о й , б и р о р м е в о й ,
Х ъ о м б о л о м о р и к и , г ъ е й в о й .
И ш о д о м и к у ы ш д е г о р и ,
Б е б е й м е в о й , и ч у ъ к о р и ?

Ш о г ь - А б б а с :

Гьесен, шинов, туь хэлефме,
Фикир ди туь э и гофме.
Э сер туь е чуйп офдори,
Худойму гьечи гуфдири:
Биё зени туь дуьсдогъэ,
Эме хогьин, и гьудугъэ,
Веги тиге шимшилтуьре,
Гьово ги туь у гьултуьре,
Э ёр биёр худой туьре,
Нумазтуьре, туройтуьре,
Вени гьеме гужгьойтуьре,
Э е шимшил зереревоз,
Э дуь жиге бугу бугъоз.

(эз везир)

Огол зенит у маллареш,
(зури-зури оморени малла)

М а л л а :

Ини, овурдем гьуронеш.

Г ь у л о м :

Вир бош малла эз ён чумме,
Туь оморей глэжел жунме?
Дес ке эз ме, дур пой эз ме,
Хэсден и пойме, десме.

Хотур худоре хосдениге,
Бигьил бура эз инжиге.

М а л л а :

Худосуйзе гьурон эйчуьй?

Ш о г ь - А б б а с :

Нис воисде. Мир гье гьечу.
Веги Гьесен шимшилтуьре,
Э ёр биёр худой туьре,
Ебо моч сох туройтуьре.

Г ь е с е н :

Эй буьзуьрге падшоьг иму,
Говун эйчуь сохим иму,
Эри хун инсон тий сохде,
Эхи хуте нисдим иму?

Ш о г ь - А б б а с :

Хуте нисдге хуте бош туь,
Муьхькем бошгу дуьлтуь, гушдтуь,
Эй ватан хогьин бугьоре,
Жиге нисди э иглэре.

Г ь е с е н :

Жиге нисдге э иглэре,
Пиш сох уре эз иглэре.
Буравгу у э у чулгьо,

Э у догъгъо, э вишегъо,
Кор сохугу рузгъо, шевгъо,
Хуб нисди инсоне куьшде,
Э хун инсон десе шушде.

(Везиргъо гӀоси биренуьт. Хэлгъ шори сох-
де э песо).

Ш о г ь - А б б а с :

Е гилейгеш гуфдиренуьм,
Ме туьре буйругъ доренуьм,
Гъово ги туь шимшилтуьре,
Венжи ебо дуьшментуьре.

Г ь е с е н :

(Гоф сохдени э мэгӀниревоз)

Ой шогълер шогъи шинов гофмере,
Ме ошугъуьм туь хуб шинох дуьл мере,
Ме хьомболуьм виниш туь кемермере,
Эриме дуьшмен эйчуь мибу у?

Ш о г ь - А б б а с :

Зубош, зубош шимшиле зе.

Г ь е с е н :

Шинов сес мере эй келе худо,
Э туь минети эз хори бенде,
ГӀовунсуьз фэгъир эдее муьрде,
Воку чумтуьре дениш э иму.

(Везиргъо не падшогъ гӀоси биренуьт)

Худо, туь сох дивун эн и фэгъире,
Тэхсириге и мируьгу игӀэре,
Тэхсир нисдге туь куьш тэхсир-
коргъоре,
Воку чумтуьре дениш э иму.

Ш о г ь - А б б а с :

Зубош, хьэйвон, шимшиле зе.

Г ь е с е н :

Эгер и мерд инжо тэхсир гъисдиге,
Шимшил зенуьм ю бугу э дуь жиге,
Э тэхде чар шимшил и тэхсир
нисдге,

Худо хэбер бош дениш э иму.

(Ведешендени Гъесен шимшил тэхдеире, зе-
рени эз герден Гъулом. Тэхде хуьрд бирени.
Хэлгъ хэндуйсдени. Бирени сестъо)

Ш о г ь - А б б а с :

Хьэремзеде, гуьрдуйм туьре ,
Эй жоллодгъо, зенит уре!

(Шогъ-Аббас и гофе гуфдире сэгӀэт эз чор
тараф тик варафденуьт бирэхънее хэнжелгъо,
комигъореки вегирдени хэлгъ не зенуьт гуф-

дире Гъулом ве Гьесене. Жоллодгъо эз терс
 вирихденуът. Падшогъ не везиргъо перт би-
 ренуът, десгъошу лерзирени, эз жиге жуь
 муьсде нисе дануьсденуът. Гьесен, Гъулом,
 Огъчэгъуьз вирихденуът. Гьесен э вирихдеки
 келе энгуьшде бирмундени э шогъ)

Гьесен:

Ини, ги бер эйтуь ире,
 Гьеле мивиним екире.
 (вирихдени)

Уинчи:

Фэгъирлегъо, лап перт бирейт,
 Чум руз эри чуй хисирейт.
 Дамби-дидов, дамби-дидов,
 Вэхиз падшогъ, вэхиз видов.

(Хэнжел вегирдегоргъош рафденуът. Хэлгъ
 хэндуьсдени)

Шогъ-Аббас:

Хьомбол Гьесен берди мере,
 Эйме нун неде игъере.

Перде офдорени
 Эхир.

ОПЕЧАТКАГЪО

Велг, риз.	Вери ижире:	Хунде гереки
42 муьн велг, 9 муьн риз эз зевер	фугъоре лап амбарит,	фугъорегъо лап амбарит
45 муьн велг, 2 муьн риз эз зофру	эжи, ки берде- ниге мол!	у буйругъ шогъ эже вери?
66 муьн велг, 3 муьн риз эз зевер	(хурдени шора- бе доре тасе)	(хурдени шора дорени тасе)
66 муьн велг, 4 муьн риз эз зевер	туь инжиге ми нуьшдиге,	туь инжиге нуьшдениге
85 муьн велг, 4 муьн риз эз зевер	Уинчитуь, шогъ, инсони.	Уинчитуь, ш инсони?
107 муьн велг, 1 муьн риз эз зофбу	Е кемлей кем гоф сох туь,	Е кемлелей гоф сох туь,

7546